

For barnets bedste

En diskursteoretisk undersøgelse af
begrebet barnets bedste

Tina Post Felton

Studienumer:20131095

Vejleder
Maja Lundemark

Speciale, Efterår 2017 Kandidatuddannelsen i Socialt arbejde
Institut for Sociologi og Socialt arbejde
Aalborg universitet

Antal anslag: 130.573

Indhold

Abstract	3
Læsevejledning.....	5
Kapitel 1: Tema og problemfelt.....	7
Indledning	7
Forståelsen af socialt arbejde i nærværende speciale	9
Teoretiske overvejelser	12
Politisk-social-ideologisk arena	12
Samfundsmæssige og politiske tendenser.....	12
De lovgivningsmæssige rammer	14
Arenaen for professions udøvelse.....	17
Styringsteknologier i socialt arbejde.....	18
Viden i socialt fagligt arbejde	19
Konteksten for socialt arbejde.....	19
Arenaen for klient-socialarbejder-handling.....	20
Opsamlende	23
Kapitel 2 Forskningsdesign – Teori	24
Socialkonstruktivistisk perspektiv.....	24
Ontologi og epistemologi.....	28
Socialkonstruktivistisk præmis for min undersøgelse	28
Refleksion over valg af teori	29
Laclau og Mouffe´s diskursteori	30
Sproget i diskursteori	31
Subjektpositioner og identitet	33
Magt i et socialkonstruktivistisk perspektiv.....	33
Kapitel 3: Valg og metode til bearbejdning af empiri.....	35
Vignetmetoden	35
Horisontal eller vertikal tilgang	37
Kvantitativ eller kvalitativ metode.....	38
Konstruktion af vignetterne.....	39
Undersøgelsen og valg af respondenter.....	40
Udførelse af undersøgelsen.....	40
Ethiske refleksioner	41
Kapitel 4: Analyse af empiri.....	43
Læsevejledning for analysebearbejdningen.....	43

Analysestrategien.....	44
Analysen.....	45
Delanalyse 1.....	46
Opsamlende.....	51
Delanalyse 2.....	52
Vignetcase om den sociale indsats.....	52
Opsamlende.....	60
Konklusion.....	61
Perspektivering.....	63
Litteratursøgning.....	65
Litteraturliste.....	66
Bilag.....	71
Bilag 1.....	71
Bilag 2.....	72
Bilag 3.....	73

Abstract

The child's Reform came into force on 1st January 2011. The reform indicates that the best interest of the child should be in the center. This is also consistent throughout all provisions on special support for children and young people. However, new legislation in the area is not intended to stand alone, as the area also requires the professionals working with the target group to ensure that vulnerable children and young people receive the help believed necessary to ensure a better life.

But what is the child's best interests? It can be difficult to define immediately and there are several different shades. Based on the child's interests as stated in the description of purpose, I will use a discourse-analytical framework of understanding, using selected concepts from social theoreticians Ernesto Laclau and Chantal Mouffe's main work *Hegemony and Socialist Strategy*, to analyze how ideas about the child's best create different types of opinions and how this can influence the professionals work with vulnerable children.

The understanding of social work in this thesis is to be understood from Malcolm Payne's construction of three arenas: the professional, the client and the context. These three arenas are shaped and shape each other in an interaction that constitutes social work. This understanding of social work also forms the framework for my problem area, where the concept of the child's best is highlighted within all three areas.

In continuation of my problem area and Payne's arena for the construction of social work, social work is regarded as being in the midst of a tension field between the three arenas, as different discourses can be derived both in the three arenas and within each specific bounding arenas on their own.

The work of the professionals is thus constructed in a constant interaction between the three arenas. This means that the professional is in a tension field between the discourses which are dominant in the three arenas.

In my thesis, I consult these arenas to find the diverse and competing discourses that underlie the meaning of the term child's best.

Læsevejledning

Udgangspunktet for mit kandidatspeciale, har først og fremmest været en interesse for at diskutere et af socialt arbejdes helt centrale problematiseringer, nemlig begrebet ”*barnets bedste*”, som det fremføres i Servicelovens § 46, kapitel 11, særlig støtte til børn og unge (Servicestyrelsen, 2011).

Ved hjælp af udvalgte begreber fra samfundsteoretiker Ernesto Laclau og Chantal Mouffe’s hovedværk *Hegemony and Socialist Strategy*, anvendes en diskursanalytisk forståelsesramme, hvor jeg søger at fremanalysere, hvorledes italesættelser om barnets bedste skaber forskellige typer af betydningsdannelser og hvorledes dette kan influere på de professionelle arbejder med udsatte børn.

Min undersøgelse har til formål at fremanalysere, hvorledes italesættelser af barnets bedste skaber forskellige typer af betydningsdannelser og heraf hvorledes det influerer på den professionelle arbejder med udsatte børn og familie. Herunder at identificere diskurser, kontraster, objektive sandheder og naturligheder, samt de paradokser der kan træde frem i italesættelserne.

Mit speciale er en diskursanalytisk undersøgelse, hvor jeg læner mig op af Laclau og Mouffes diskursteori. Min undersøgelse er konstrueret med et indledende problemfelt, der er bygget op omkring en præsentation af Malcom Paynes (2005) tre arenaer: den *politisk-social-ideologiske*, den *professionsudøvende* samt *klient-socialarbejder-handlingsarenaen*. Efterfølgende ledes læseren til mit videnskabsteoretiske ståsted, som munder ud i kapitlet for metode og teori, hvor jeg ligeledes udfolder mine valg og refleksioner i relation til mit forskningsdesign og metode. Herefter følger min analyse, som jeg har valgt at kalde *tostrengt*, da første del tager udgangspunkt i formålsparagraffen i Servicelovens § 46 som præsenterer en samfundspolitisk italesættelse af barnets bedste. Anden del tager udgangspunkt i vignetmetoden, som giver mulighed for en konkretisering til den praksis, jeg vil analysere og samtidig præsentere en praksisaktør-position. Afslutningsvis ledes læseren frem til analysens endelige konklusion, hvor begge delundersøgelser samles op og leder frem til besvarelsen af min problemformulering.

Specialet afrundes med en diskussion og en perspektivering på baggrund af mine to delundersøgelsers resultater, hvilket videre perspektiveres til andre sammenhænge.

Kapitel 1: Tema og problemfelt

Indledning

Tidligere programleder og seniorforsker ved SFI, Tine Egelund problematiserer i artiklen *Børns tarv og børns ret* de diskurser, der er medvirkende til at definere begrebet barnets bedste i det sociale arbejde med udsatte børn og deres familie. Hun kalder dem for tvetydige, uklare og fuld af modsætninger. Hvorfor det vanskeliggøres at sætte tydelige standarder for barnets bedste. (Egelund, 2003).

Ofte ses der italesættelser, som fremstår som universelle definitioner af, hvad der gavner barnets bedste eksempelvis, at sikre barnets udviklingsmuligheder, en sund levevis og en god skolegang eller lignende. Disse formuleringer benyttes ofte synonymt med begrebet barnets bedste i det sociale arbejde med udsatte børn og deres familie.

Lovgivningen på området antager, at den professionelle vil være i stand til at identificere børns behov eller mangel på samme med temmelig stor nøjagtighed og på baggrund deraf vurdere hvorvidt der skal iværksættes en foranstaltning.

Dette ses i beskrivelsen af formålsparagraffen i Servicelovens § 46, hvor formålet er: "*At yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste*" (Servicestyrelsen, 2011, 11).

Interessant er dog, at der netop i lovgivningen ikke fremgår en tydelig definition af begrebet barnets bedste, ej heller et entydigt indhold, men derimod flere forskellige nuancer i begrebet. Dette ses selv om formuleringerne af børnesyn er blevet centrale indenfor både lovgivning og forskning på området. Dette kan ifølge Egelund betyde, at den professionelle ud fra arbejdsredskaber i form af lovgivningen og vejledninger på området, skal være i stand til at definere børns almindelige behov og samtidig være i stand til at se manglende behovsopfyldelse. Hvilket ifølge Egelund ses som udtryk for, at lovgivningen

på børneområdet er baseret på en formodning om, at der eksistere tydelige videnskabelige, moralske eller lignende standarder for, hvad der skal sikre barnets bedste. Det er således ifølge Egelund fundamentet for argumentationen på børneområdet, at det til trods for samfundsmæssige forskelligheder er muligt at bestemme hvad der er barnets bedste (Egelund, 2003, 40-41).

Som oftest vil man dog også forvente, at de professionelle grundlæggende vil være enige om vurdering af væsentlige anliggende, herunder barnets bedste. Dette baseret på standardiseret uddannelsesmæssige baggrund med ensartede teoretiske perspektiver og grundlag for viden. Dog har Ejrnæs i en undersøgelse omkring faglighed og tværfaglighed påvist, at professionelle inden for egen faglighed ikke absolut sikre ensartethed i bedømmelse af problemer og iværksættelse af foranstaltninger (Ejrnæs, 2006, 13-18).

Hvilket også problematiseres i en undersøgelse af Egelund & Thomsen (2002), hvor det fremgår, at de professionelles forståelser for barnets bedste er vurderet ud fra, hvad den enkelte anser for normalt adfærd og normale omgivelser mv. for børn i bestemte aldersgrupper. Forskellige undersøgelser af praksis viser, at den professionelles skøn kan være influeret af erfaring fra tidligere sager, intuition, fordomme og normer samt egen opfattelse af moral (Ejrnæs, 2006; Egelund & Thomsen, 2002), den konkrete kontekst og de organisatoriske retningslinje (Caswell, 2005) samt de overordnede samfundsmæssige diskurser (Caswell, 2005; Carstens, 2003).

Man kan således konstatere at de professionelles autonomi i praksis er bred. Dette både i forhold til hvilken viden den enkelte professionelle ligger til grund for sin forståelse af begrebet barnets bedste. Derudover er de lovgivningsmæssige rammer og det aktuelle børnesyn medvirkende til en problemforståelse, som danner grundlag for en helt konkret måde at arbejde med udsatte børn og deres familier på. Dette kan ses som et kludetæppe af viden, forestillinger om viden, ideer, konstruktioner, fordomme og common sense.

Udgangspunktet for dette speciale har således været en optagethed af, hvorledes forestillinger om barnets bedste kan være med til at skabe forskellige typer af betydningsdannelser, hvilket jeg antager kan få betydning i det praktiske arbejde med udsatte børn og deres familie.

Den overordnede problemstilling lyder derfor således:

Hvilke italesættelser af barnets bedste kan identificeres i lovgivningen i relation til begrebet barnets bedste som det udtrykkes i formålsparagraffen og hvorledes konstrueres dette i det praktiske arbejde med udsatte børn og familier?

Mit problemfelt præsenterer relevante temaer, som har optaget mig i forhold til at belyse hvorledes forestillinger af barnets bedste italesættes og hvilken indflydelse, det får for det praktiske arbejde med udsatte børn og deres familie.

Disse temaer vil ligeledes være rammesættende for det sociale arbejde med udsatte børn og deres familier. Hvorfor jeg først vil beskrive den forståelse af socialt arbejde mit speciale ligger sig op af.

Herefter præsenteres de diskurser, der er fremherskende for nutidens samfunds og socialpolitiske retninger som konstruerer socialt arbejde med børn. I forlængelse heraf udledes de dominerende diskurser, der er med til at skabe et bestemt syn på hvad der er barnets bedste.

Forståelsen af socialt arbejde i nærværende speciale

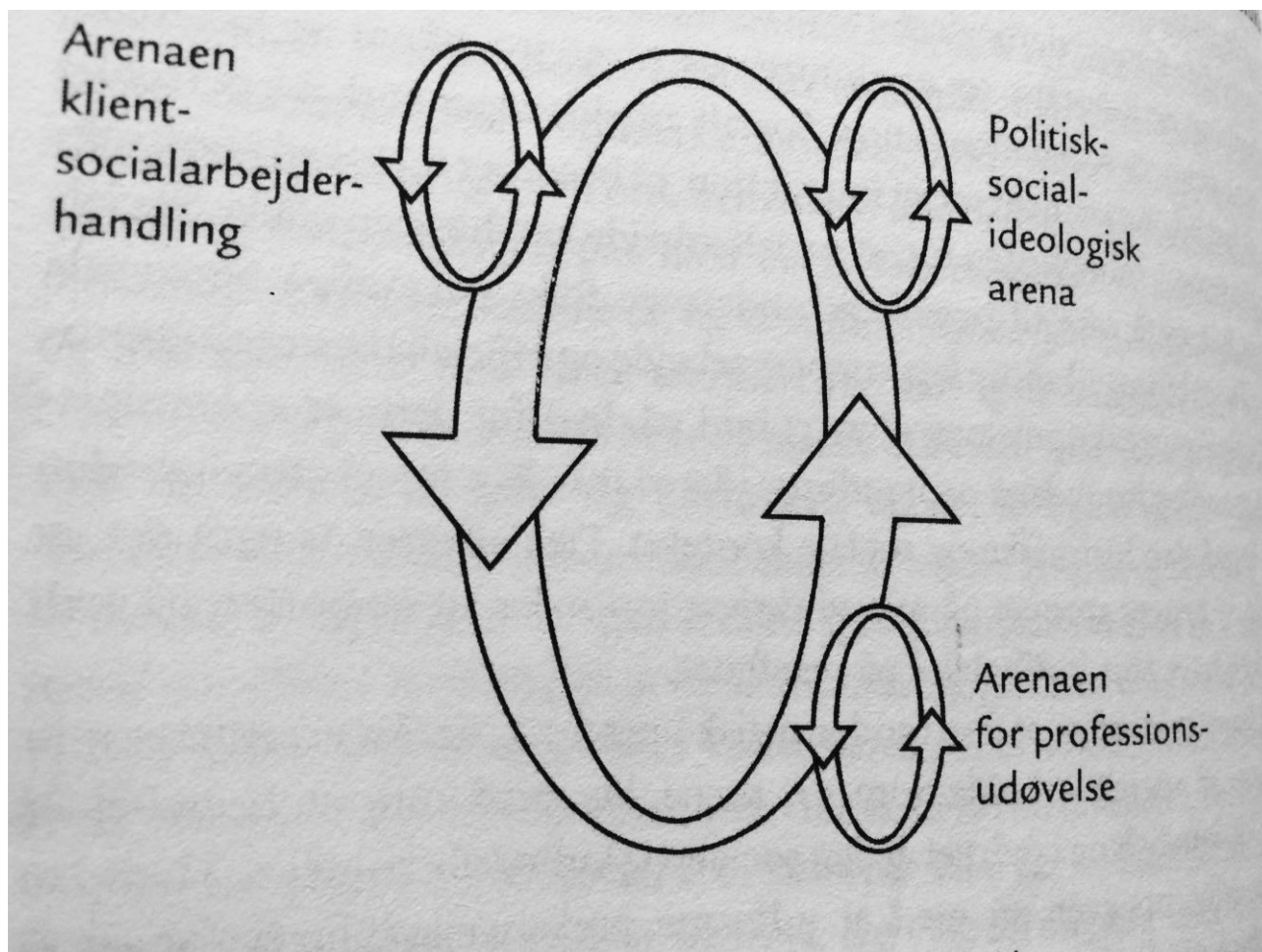
Ifølge Malcolm Payne (Payne, 2005) vil konstruktionen af det sociale arbejde altid bestå af tre arenaer: Den professionelle, klienten og konteksten. Disse tre arenaer formes og former hinanden i et samspil, som udgør det sociale arbejde. (Payne, 2005, 33-39).

Malcolm Payne's forståelse af det sociale arbejde læner sig op af den socialkonstruktivistiske tilgang, som er fundamentet for mit speciales videnskabsteoretiske afsæt og derfor forståelsen af det sociale arbejde i nærværende speciale.

Den første arena beskrives som den *politisk-social-ideologiske*. Det er i denne arena, at de politiske fælles værdigrundlag italesættes og de lovgivningsmæssige rammer formes. Denne arena er rammesættende for det sociale arbejde i praksis, de bestemmelser der aftegnes og udvikles danner rettesnor for sociale indsatser i praksis. Den anden arena

beskrives som den *professionsudøvende*, hvor fælles medarbejderorganisationer, faglige udvalg og arbejdsgiver sammen influere på udførelsen af det mere praksisorienteret sociale arbejde. Eksempelvis uddannelsessteder, men også faglige debatter ude i praksis. Herunder anvendt forskning på området. Den sidste arena beskriver Payne, som *klient-socialarbejder-handlingsarenaen*, som helt konkret omhandler forvaltningen, hvor interaktionen mellem den professionelle og borgeren foregår i, altså konteksten, hvor det sociale arbejde udføres i praksis (Payne, 2005, 34-35). Se figur 1.

Figur 1: Paynes arenaer

Kilde: Payne (2005), p. 34-35

Med ovenstående beskrivelser af tre arenaer, der er væsentlige for konstruktionen af det sociale arbejde, argumenterer Payne for, at hver af disse har betydning for og påvirker hinanden som en spiral, også kaldet indflydelsesspiralen: *"Tre sæt af kræfter konstruerer det sociale arbejde: de, der skaber og kontrollerer socialt arbejde som fag; de, der skaber mennesker som klienter, der søger eller henvises til hjælp gennem socialt arbejde; og de, der skaber den sociale kontekst, som det sociale arbejde udøves i"* (Payne, 2005, 35). Jeg har valgt at fokusere på alle tre arenaer velvidende, at mit speciale har begrænsede rammer. Dette fordi de socialpolitiske retninger sætter rammerne for det sociale arbejde og derved har indflydelse på hvordan begrebet "barnets bedste" forstås og italesættes i det praktiske arbejde med udsatte børn, unge og familier. Samtidig med, at de professionelle i kraft af deres uddannelse, erfaring, og personlige egenskaber besidder en viden som har

indflydelse på den betydning de tilskriver barnets bedste og den måde de italesætter begrebet. Men også fordi jeg i min litteratursøgning fandt en stor mængde empiriske analyser med fokus på det sociale arbejdes institutionelle sider, men hvor der findes en manglende forbindelse til den kontekst og de strukturelle rammebetingelser de professionelle er underlagt i arbejdet med udsatte børn og deres familier, som derved også får betydning for forståelsen og italesættelsen af begrebet barnets bedste (Henriksen & Prieur, 2004, 107).

Teoretiske overvejelser

Strukturen i dette kapitel indledes med en beskrivelse af rammerne for det sociale arbejde, idet jeg søger at give et billede af de helt centrale kendetegn som udgør betingelserne for det sociale arbejde med udsatte børn og deres familie. Jeg vil først belyse de overordnede samfundsmæssige og politiske tendenser og hvordan disse italesættes i lovgivningen, for herefter at se på hvordan den politiske og ideologiske arena er med til at konstruere det sociale arbejde med udsatte børn og familier. Herunder vil jeg undersøge hvorledes det sociale arbejde konstrueres af mere specifikke aspekter som henviser til arenaen for professionsudøvelse. Afslutningsvis behandles arenaen klient-socialarbejder-handling. Her vil jeg redegøre for kategorisering og standardisering som et helt centralt aspekt i det praktiske arbejde med udsatte børn og deres familie. Herunder hvordan den øgede systematisering, og de institutionelle betingelser i samspil med den professionelles faglige skøn har betydning for den professionelles vurdering af hvad der er barnets bedste.

Politisk-social-ideologisk arena

I dette afsnit beskrives først de overordnede samfundsmæssige og socialpolitiske tendenser, der danner rammen for det sociale arbejde.

Samfundsmæssige og politiske tendenser

Samfundets måde, at betragte barnet på i Danmark ændrede sig væsentligt i 1800 tallet med den filantropiske bevægelse i Danmark, hvis overordnede formål var at styrke de fattige og kriminelles indsigt af deres moralske forpligtelser overfor samfundsfællesskabet.

Samtidig med sigte på at frelse og redde børn der var fattige eller kriminelle ind under skolens og familiens styring og derved også forsøge at højne deres sundhed. Egelund beskriver med inspiration af Donzelot (Egelund, 1997), filantropien som en pædagogisk model for barnet med to strategier i bred forstand: En økonomisk og en medicinsk-hygienisk strategi, som sammen førte til at skabe en beskyttelses lovgivning for børn. Disse strategier kan ligeledes betragtes som de dominerende samfundsdiskurser. Den økonomiske strategi, var den mere moraliserende, herunder vurdering og undersøgelse af familier som værdigt trængende eller opfordre dem til opsparing. Den økonomiske hjælp blev ofte knyttet til betingelser som tilstræbte at skabe stabile rammer om familiens børn. Den hygiejniske strategi tilsigtede en slags normalisering af familien med bedre levevilkår. Herunder bolig, dagopbevaring af børn til udearbejdende kvinder, arbejdsvilkår for børn og sygdomsbekæmpelse. Et mere kontrolleret miljø med overvåget frihed for at kunne kontrollere barnets autonomi samtidig med en opmærksomhed og en beskyttelsestænkning omkring barnet (Egelund, 1997, 32-35; Villadsen, 2004, 46). Hvilket både kan anskues som en slags øgede samfundskontrol med barnet, hvori barnet på den ene side anskues med behov for beskyttelse og på den anden side med behov for kontrol af barnets autonomi. Man kan således udlede forskellige syn på barnet ud fra den filantropiske bevægelse.

Barnets bedste har således op gennem 1900 tallet fået en central socialpolitisk dimension. Dette kommer blandt andet til udtryk ved at man vender sig imod hårdhed, afstraffelse og børnearbejde hen imod en socialpolitik afspejlet af omsorg og venlighed mod børn. For at støtte op om den nye udvikling så den første børnelov tilbage i 1905 dages lys, - "lov om forbryderiske og forsømte børn". Også kaldet "Børneloven". Med udgangspunkt i Børneloven overtog kommuner og stat hermed et ansvar for anbringelse af børn og unge og oprettede opdragelsesanstalter for uopdragne børn. Staten dannede således en ret, hvorved den fik mulighed for at gribe ind i forældrenes opdragelse, som herved ikke længere var en privat sag og derfor skabte et andet syn på børneopdragelse. Dette da Børneloven rummede bestemmelser for både anbringelse/straf og opdragelse af børn. Hvorved den første danske børnelov gav det offentlige ret til at fratage forældre deres forældremyndighed. Herefter går det stærkt, den ene børnelov efterfølger den anden med ny lovgivning, nye økonomiske ordninger og nye måder at føre tilsyn på. Eksempelvis kan

nævnes generelle reformer på socialområdet i form af socialreformen fra 1933, Bistandsloven fra 1976, serviceloven fra 1998 og den sidste reform er anbringelsesreformen fra 2006 (Bryderup, 2005, 9-10; Jørgensen, 2009, 112).

Udviklingen op gennem 1900 tallet vidner om statens styring af de ydre betingelser, herunder børneanbringelser. Hvilket placere staten som ansvarlig for barnets bedste. Dette ansvar er dog delvis ændret med kommunalreformen, hvor kommunerne nu står som ansvarlig for barnets bedste. Den nye kommunalreform kan således ses som et paradigmeskift indenfor det socialpolitiske arbejde med børn. Fra statens ansvar op gennem 1900 tallet til uddelegering af ansvar til kommunerne med kommunalreformen i 2007, men med staten, som den myndighed, der fortsat udstikker rammerne via lovgivningen, Ankestyrelsen mv.

De lovgivningsmæssige rammer

Lovgivningen på børneområdet kan ses i forlængelse af ovenstående afsnit. Dette afsnit omhandler således hvordan de overordnede samfundsmæssige og socialpolitiske tendenser kommer til udtryk i lovgivningen på området.

Vores syn på barnet og måden at reagere på børn, der lider nød har således ændret sig væsentlig. Dette både politisk og indenfor barndomsforskning i takt med udviklingen af velfærdsstaten i Danmark. Samfundsmæssigt afspejles det ved øget empirisk forskning, hvor der særligt rettes fokus mod barnets individualisering (James, Jenks & Prout, 1999). Dette ses især i kølevandet på FN's Børnekonvention fra 1989, som tager afsæt i børns rettigheder og bygger på et princip om, at barnets bedste skal være i centrum i alle beslutninger vedrørende barnet (FN's konvention om Barnets rettigheder 1989). Folketinget stadfæstede i 1991 således Børnekonventionen, hvilket medførte en udvikling af større fokus på børns rettigheder. Dette kom både lovgivningsmæssigt og socialpolitisk til udtryk i Danmark ved at børn/unge skulle inddrages og derved have medbestemmelse i deres egen sag (Jensen & Katz, 2012, 9).

Barnet konstitueres i Konventionen som rettighedsindehaver og retssubjekter og er omfattet retten til *beskyttelse, forsørgelse og deltagelse*. Ligeledes er et af de bærende elementer i konventionen et krav om, altid at garantere hensynet til "barnets bedste". Dette fokus på barnet i børnekonventionen har ligeledes en afsmittende effekt på lov om social service og Barnets Reform, hvor inddragelse og børnesamtale af hensynet til barnet nu fremstår klart.

Børnekonventionens bærende element er børn med rettigheder som en grundlæggende betingelse for deres udvikling. Med dette menes: retten til opfyldelse af basale behov, beskyttelse, udvikling og retten til at udtrykke egen mening. Hvilket aftegnes i både Serviceloven (Retsinformation, 2014) og Barnets Reform. Børnekonventionens syn på børn som ligeværdige og kompetente er således et væsentligt fundament i konventionen. Børnekonventionen ser således børns udvikling i en generel social og kulturel kontekst, hvor de har ret til at være med i udviklingsprocessen. Per Schultz Jørgensen udtrykker det sådan her: "*Børn er ikke alene "objekt" for vores beskyttelse og omsorg, de er også "subjekter", det vil sige, at de er handlende på deres egne præmisser eller vilkår*" (Jørgensen, 2009).

Der fremstår således et dobbeltsyn på børn, hvor de både skal beskyttes og samtidig selv er handlende på egne præmisser. Den professionelle kan således positionere barnet som hjælpeløst med behov for beskyttelse eller aktiv handlende, alt efter hvilket børnesyn barnet positioneres over i. Der ses altså her to modsatrettede diskurser.

Lovgivning på området medfører nogle helt konkrete rammer for udførelsen af det sociale arbejde med udsatte børn og deres familier, der både kan virke begrænsende i forhold til socialfaglige vurderinger, men samtidig også være medvirkende til at sikre at udførelsen af det socialfaglige arbejde bliver ensartet og præcis. Den lovgivningsmæssige kontekst er således en forudsætning for udførelsen af socialt arbejde på området.

I 2011 blev Barnets Reform indført som styringsramme i arbejdet med udsatte børn og deres familier. Formålet med Barnets Reform var "*at skabe de bedst mulige rammer for en bedre og mere målrettet indsats overfor udsatte børn og deres familier*" (Serviceloven, 2011, 11). Herunder at udvikle velfærdsstaten. Centralt i Barnets Reform er, indførelsen af

“barnets bedste” og reformen fastslår “barnets bedste” som altid værende i centrum for arbejdet med udsatte børn, unge og deres familie (Servicestyrelsen, 2011, 4)

Dette afspejles ligeså i beskrivelsen af formålsparagraffen i Servicelovens § 46, hvor formålet er: *”At yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste”* (Servicestyrelsen, 2011, 11).

Et andet væsentligt element i Barnets Reform er ligeledes, at styrke udsatte børns rettigheder. I servicelovens § 46 i servicelovens kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge hedder det således: *”at støtten skal bygge på barnets egne ressourcer, og at barnets synspunkter altid skal ind- drages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed”* (Servicestyrelsen, 2011). Hvis jeg betragter formålsparagraffen og sammenholder den med de underliggende opmærksomhedspunkter, kan der udledes flere diskurser indenfor formålsparagraffen. I formålsbeskrivelsen italesættes barnet som et subjekt der har særlige behov for støtte, hvorimod barnet i opmærksomhedspunktet positioneres som et subjekt med egne ressourcer.

Formålet med Barnets Reform er, at sikre og bedre kvaliteten i det praktiske arbejde med udsatte børn og deres familie. Gennem nye metoder og modeller, der bygger på fælles fagligt grundlag, sikres der således, en ensartethed og en systematik i det praktiske arbejde med udsatte børn og unge. Dette gøres eksempelvis gennem børnefaglige undersøgelser og andre arbejdsmetoder for derved at nedsætte muligheden for en vilkårlighed i det sociale arbejde med udsatte børn og deres familier. Anskuelserne om ensartethed i det praktiske arbejde gennem systematik og metoder kan ligeledes ses i relation til ”ligestillingsprincippet”, som er et centralt princip i vejledning for retssikkerhed:

”443. Efter det forvaltningsretlige lighedsprincip er myndigheden forpligtet til at behandle ensartede tilfælde ens. Der skal derfor være saglige grunde for at gøre forskel. Lighedsprincippet har således tæt sammenhæng med princippet om saglig forvaltning som udgangspunkt for en vurdering af, om en forskelsbehandling er sagligt begrundet”(Socialjura, 2015). Lighedsprincippet fordrer altså en ensartethed i sagsbehandlingen.

I Servicelovens § 1, stk. 3, fremgår det i modsætning til lighedsprincippet krav om ensartethed at ” *Hjælpen efter denne lov bygger på den enkeltes ansvar for sig selv og sin familie. Hjælpen tilrettelægges på baggrund af en konkret og individuel vurdering af den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte. Afgørelse efter loven træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn*” (Retsinformation, 2014). Serviceloven fordrer således en individuel vurdering der står modsætning til lighedsprincippet. Der forekommer således flere diskurser i den politiske-socialideologisk arena.

Samtidig lægger Barnets Reform op til, at den professionelle på området også er opmærksom på egen handlen, både i forhold til selve processen samt indholdet i eksempelvis den børnefaglige undersøgelse. Dette baseret på, den forforståelse som den professionelle på baggrund af viden, erfaring samt værdier, holdninger og menneskesyn er præget af. Hvilket kan være udslagsgivende for det praktiske arbejde med at sikre barnets bedste (Serviceloven, 2011, 119).

Lovgivningen lægger således op til på den ene side at sikre en ensartethed i udførelsen af det praktiske arbejde med målgruppen, samtidig med at hjælpen på den anden side skal tilrettelægges ud fra en individuel vurdering.

Arenaen for professions udøvelse

I dette afsnit belyses de organisatoriske rammer for socialt arbejde på børneområdet. Dette for at vise hvorledes den organisatoriske ramme er med til at konstruere socialt arbejdes praksis.

Der har gennem tiden været anvendt forskellige behandlingsmåder overfor børn og familier i nød og dette har været organiseret forskelligt over tid, alt efter om det var de behandlende, straffende, normaliserende eller støttende institutionerne arbejdsmåderne var forankret i. Således har viden om børn og familien løbende været under forandring og derved medvirket til forandrede diskurser af hvad der er godt for barnet. Det har således skabt nye opfattelser af børn, som har medført nye arbejdsmåder i nye institutioner og derved organiseringen af børneområdet som det ses i dag (Egelund, 1997, 25).

Styringsteknologier i socialt arbejde

Op gennem 1970'erne i Europa og Danmark oplevede man en stor stigning i væksten af offentlige udgifter. Danmark blev derfor en del af en international udvikling, hvor New Public Management blev startskuddet for et paradigmeskifte, der er med til at sætte sit præg på det sociale arbejdes praksis både via udførlige og standardiserede systemer for monitorering og vurdering af det sociale arbejde. Tanken bag New Public Management er, at give borgeren en mulighed for at vælge ud fra både offentlige og private udbydere alt efter hvilken, der er bedst udfører den givne opgave. Derved opnås en større synlighed i forhold til at sammenligne resultater. New Public Management bliver dog mere kompliceret i forhold til børneområdet, da sociale problemer ofte er komplekse, og derfor kan være svære at løse gennem standardiserede systemer. New Public Management er gennem tiden blevet kritiseret i forhold til den kompleksitet der er i det sociale arbejde på børneområdet (Fisker, 2015, 47-48). Dog benyttes styringsredskaber fra New Public Management stadig, da de har stor indflydelse på drift af området med udsatte børn og deres familie og derved for den professionelle arbejde. Disse styringsredskaber også kaldet resultatbaseret styring, har til formål at flytte fokus fra en ensartede behandling hen i mod et mere individuelt fokus på resultaterne. Denne styring ses tydeligt i handleplaner på børne- familie området, jf. Servicelovens § 140, hvor der arbejdes med individuelle delmål og mål. Formålet med resultatbaseret styring er ligeledes at give den enkelte medarbejder en frihed til at handle ud fra egen faglige vurdering (Fisker, 2015, 49).

Et andet udspring fra New Public Management tilgangen er Betaler-Udfører-Modtager-modellen eller BUM-modellen. Tankegangen bag denne er en kontraktmodel mellem myndigheden, altså den professionelle, udbyderen, som eksempelvis er indsatsen eller tilbuddet og modtageren, som er barnet eller familien. Med BUM-modellen bliver alle tre parter således ansvarlig for deres del af kontrakten. Samtidig er der også en økonomisk del, hvor myndighed og udbyderen er i samspil om mest udbytte for pengene og flest penge for ydelsen. Dette giver risiko for, at der ikke tages udgangspunkt i den enkeltes behov, idet BUM-modellen er baseret på beskrivelse af ydelser som kan kvantificeres og derved bliver en slags varer på en hylde med faste priser, hvilket kan sættes over fagligheden (Fisker, 2015, 49) Det betyder således, at den professionelle må forventes at kunne vurdere fagligt rigtigt i den konkrete situation, men under betingelserne af at

systemets fokus på økonomi og faste vare sættes over fagligheden og væk fra den enkelte individs unikke selv. New Public Management kan således ses som et udtryk for en neo-liberal styringsteknologi, hvor formålet er at føre det sociale arbejde, de professionelle og borgeren i en bestemt retning (Villadsen, 2005, 7).

Viden i socialt fagligt arbejde

Ud fra Paynes arena for professionsudøvelse konstrueres socialt arbejdes praksis ligeledes fra den faglige viden der er dominerende på området. Dette kan blandt andet ses i centrale socialfaglige tekster om eksempelvis motivationsarbejde. Hvor de professionelle via viden på området søger at motivere barnet eller forældrene i en bestemt retning (Villadsen, 2005, 8).

Ligeledes er det faglige grundlag i socialt arbejde inspireret af forskellige ideer fra andre fagområder, primært fra psykologien og sociologien. I mellem disse diskurser hersker der i dag stor konkurrence og i hvor stor grad de er med til at konstruerer socialt arbejde i dag er afhængig af geografisk og praksis kontekst (Healy, 2016, 130). Dette kan ses som paradoksalt, idet der i følge Egelund hersker en antagelse om fælles videnskabelige, moralske værdier eller standarder for hvad der er i børns bedste. Det sociale arbejde konstrueres således ud fra en socialt konstrueret forestilling om hvordan barnets bedste ideelt set bør se ud og hvilken retning den professionelle vælger at lede barnet hen for at opnå dette (Egelund, 2003, 41).

Konteksten for socialt arbejde

Hvad der er i barnets bedste kan dog ligeledes ses ud fra den enkelte organisations måde at forvalte og implementere disse overordnede ramme for det sociale arbejde med udsatte børn. Dette da forvaltningen af socialpolitikken er delegeret ud til de enkelte kommuner, som har udstrakt selvstyre. De enkelte kommuner adskiller sig ligeledes fra hinanden i både størrelsesordenen af sociale problemer, størrelsen af befolkning samt prioritering af socialpolitiske indsatser. Herunder målsætninger som oftest er begrænset af den enkelte kommunes økonomi. Dette kan således medføre store forskelle mellem de forskellige kommuner med hensyn til den indsats den enkelte klient tilbydes (Larsen, Mortensen & Thomsen, 2005, 188-189).

I forhold til mit speciale, vil det derfor have betydning for hvordan barnets bedste italesættes i den enkelte kommune og derved hvilken indsats det enkelte barn gives. Disse forskelle mellem de enkelte kommuner er således med til at problematisere retsikkerhedslovens § 443, omkring ligestillingsprincippet sammen med Servicelovens § 46, hvor det fremgår at alle børn skal sikres samme muligheder som deres jævnaldrende. Som beskrevet tidligere har også de styringsteknologiske redskaber betydning for det praktiske sociale arbejde med udsatte børn og familie. Dette da både neoliberalistiske og New public management diskursen har haft stor indflydelse på organiseringen og leveringen af serviceydelser i det offentlige. Dette ses blandt andet i organiseringen på børne- og familie området ved indføring af det frie marked i forhold til det sociale arbejdes serviceydelser. Det ses endvidere med det store fokus på økonomisk effektivitet og et helt centralt fokus på at måle indsatser (Healy, 2016, 86).

Arenaen for klient-socialarbejder-handling

I dette afsnit læner jeg mig op af Paynes arena for klient- socialarbejder-handling. For at få en forståelse af socialt arbejde, er det ifølge Payne centralt at undersøge de centrale faktorer, der skaber aktørers sociale positioner i en forvikling af sociale relationer.

Samspil mellem den professionelle og klienten

Samspillet mellem den professionelle og klienten kan ses som en magtkontekst fremført gennem nutidens socialpolitik, som beskrevet i arenaen for professionsudøvelse. Gennem 1990'erne var det blandt andet kritikken af umyndiggørelse, der drev socialreformerne. Hvor nutidens socialpolitik er drevet af at ansvarliggøre den enkelte for eget liv, samtidig med en sikring af den enkeltes grundlæggende behov. Velfærdssystemet skulle således ikke påtage sig individets problemer, men i stedet støtte dem til selv at løse dette, hvorved individet kunne opnå en succesoplevelse. På børne- familie området ses denne nye ansvarlighedsdiskurs overfor børn, især i form af sænket kriminel lavalder og øget brug af sanktioner. Hos udsatte børns forældre ses den gennem en ansvarliggørelse gennem en række kontrol eller økonomiske sanktioner, hvorved den passive forældre forandrede sig til en ansvarlig forældre. Dette ses eksempelvis med forældreplæg (Servicelovens § 57a), hvor forældrene bliver pålagt et ansvar for at deres børn møder i skole, sikre at

deres barn er hjemme på bestemte tidspunkter, eller deltager i møder i forvaltningen med henblik på at løse barnets problemer. Lovgivning om forældreplæg, betyder, at kommunen har mulighed for at sanktionere forældrene økonomisk ved at stoppe eksempelvis udbetaling af børnefamilieydelse eller boligstøtte, hvis forældrene ikke lever op til de aftalte forpligtelser (Retsinformation, 2017).

Således kan ovenstående magtkontekst ses som både mål og betingelser for den gode relation mellem den professionelle og familien, samtidig med at der skabes et bestemt billede af både forældre og børn, alt efter hvorvidt de lader sig ansvarliggøres og tilskriver sig den efterstræbte adfærd.

I et samspil over tid og i en magtkontekst kan relationerne dog også spille positivt sammen. Eksempelvis gennem omsorg og tillid mellem aktørerne, der således begge er medvirkende til at opnå de tilstræbte mål som de hver især søger imod. Dette samspil beskriver Uggerhøj ligeledes i en artikel, hvor samspillet mellem den professionelle og klienten kan betragtes som positivt, idet der opbygges en indbyrdes afhængighed mellem den professionelle og klienten. Klienten modtager hjælp til at få udfyldt sine behov, samtidig får den professionelle anvendt sin socialfaglighed til at lede klienten i den rigtige retning. Altså en positiv magt (Payne, 2005, 34-36; Uggerhøj, 2004, 82-84).

Subjektivisering

Oftest afføder opnåelsen af disse mål ligeledes betingelser for det sociale tilbud i praksis. Dette kan eksempelvis ses i mødet mellem klient og den professionelle, hvor den professionelle konstrueres af faglige forventninger samt sociale processer som definerer en person som professionel. Samtidig har fagets historiske baggrund og relationer til andre faggrupper samt sociale institutioner, som beskrevet i afsnittet omkring arenaen for professionsudøvelse stor betydning for fagets karakter. Dette da dens karakter både kan udvikles og svækkes som konsekvens af sociale forandringer og derved få betydning på den viden og de forestillinger som ligger til grund for det sociale arbejde. Den måde som den professionelle betragter klienten på er således socialt konstrueret, idet den er afhængig af den generelle forståelse af hvad socialt arbejde er. Dette betyder ifølge Payne, at klienter i en lidt anderledes proces kan konstrueres som borger eller patient,

hvorved de medbringer den omsluttende verden ind i den aktivitet det sociale arbejde er og derved forandre den professionelle og det sociale arbejde. Hvilket på overordnet plan er medvirkende til at forandre "teorien" i socialt arbejde. Således er socialt arbejde en reflektiv proces. Det betyder ifølge Payne, at en klientstatus ikke er absolut, men et spørgsmål om opfattelse, hvorved en klient behandles som en klient, hvis andre betragter vedkommende som en klient. Sådanne opfattelser finder ifølge Payne sted både hos klienten, hos den professionelle, klientens sociale omgivelser og familie. Når først en person tildeles klientstatus, vil denne status ofte hænge ved. Det selv om klienten ikke længere modtager en socialindsats (Payne, 2005, 36-38).

I forhold til mit speciale kunne det eksempelvis være på området for udsatte børn, hvor barnet eksempelvis er konstrueret af den professionelle som et barn der har behov for beskyttelse. Den professionelle positionerer derved barnet som en, der har behov for beskyttelse, hvilket ifølge Payne kan medføre, at barnet subjektliggøres som et barn med behov for beskyttelse. Denne subjektliggørelse kan således følge barnet, selv ved ophør af foranstaltning.

Inddragelse af barnet

Inddragelse af barnet er helt centralt i de professionelles arbejde med udsatte børn og familier. Dette da børnesamtalen er medvirkende til viden omkring barnet og derved udgør en central del af den socialfaglige vurdering, som er med til at afspejle den professionelles forståelse af barnets problemer og derved også den hjælp der skal iværksættes.

Om end børnesamtalen er lovpligtig, viser flere undersøgelser, at børnene ikke inddrages. Heri blandt en praksisundersøgelse gennemført af ankestyrelsen som påpeger manglende samtaler med og inddragelse af børn og unge. En lignende undersøgelse lavet af SFI konkludere, at den manglende inddragelse har betydning for det forebyggende, idet børns måde at formulere problemer på og forestillinger om, hvad der kan hjælpe dem er et vigtigt supplement til vurdering af barnet (Ankestyrelsen, 2011; Christensen & Egelund, 2002, 23). Denne manglende inddragelse af børn skal dog også tåntænkes de organisatoriske rammer, hvor jeg tidligere har beskrevet, hvordan kommuners forvaltning og prioriteringer adskiller sig fra hinanden. Jeg antager derfor, at kommuner eksempelvis prioriterer

inddragelse forskelligt, hvilket får betydning for den professionelles vurdering af barnets bedste.

Sammenfattende ses, at skønt der i lovgivningen ligger op til et børnesyn, hvor barnet sikres rettigheder og skal ses som et selvstændigt individ med egen handlemuligheder efterleves det ikke altid i det praktiske arbejde. Egelund beskriver ligeledes hvordan mangelfuld implementering af formelle krav får betydning for den måde barnet betragtes på. Altså børnesynet. Dette kan ifølge Egelund betvivle hvilket kundskabsgrundlag de professionelle vurderer barnet på (Egelund, 2005, 137-138).

Opsamlende

Hvis vi abonnerer på Paynes arena for konstruktion af det sociale arbejde kan det betyde at socialt arbejde befinder sig i et spændingsfelt mellem de tre arenaer eftersom, der kan udledes forskellige diskurser både i de tre arenaer og inden for de afgrænsede arenaerne hver især.

De professionelles arbejde konstrueres således i en stadig vekselvirkning mellem de tre arenaer. Det kan betyde, at den professionelle befinder sig i et spændingsfelt mellem de diskurser, der er dominerende i de tre arenaer. Paynes arenaer anvendes således som afgrænsning for specialets analysedel.

Kapitel 2 Forskningsdesign – Teori

I dette kapitel præsenteres mit speciales forskningsdesign. I første del af kapitlet redegøres for speciales videnskabsteoretiske tilgang, indbefattet specialets ontologi og epistemologi. Herefter en kort redegørelse af de refleksioner jeg har gjort mig i forhold til valg og fravalg af teori og afslutningsvis følger en redegørelse af Laclau og Mouffe's diskursteori.

Jeg ønsker i dette speciale, at skabe så stor en gennemsigtighed som muligt, hvorved min læser får mulighed for at vurdere og reflektere over valget af mit speciales forskningsdesign, forskningsmetode og resultat (Jacobsen, 2010).

Hvilke italesættelser af barnets bedste kan identificeres i lovgivningen i relation til begrebet barnets bedste som det udtrykkes i formålsparagraffen? Og hvorledes konstrueres dette i det praktiske arbejde med udsatte børn og familier?

Socialkonstruktivistisk perspektiv

Jeg vil i dette afsnit redegøre for valg af mit videnskabsteoretiske afsæt. Som beskrevet i kapitel 1, ønsker jeg i nærværende speciale, at belyse, hvilke italesættelser af barnets bedste der kan identificeres i lovgivningen i relation til begrebet barnets, som det udtrykkes i formålsparagraffen og hvorledes konstrueres dette i det praktiske arbejde med udsatte børn og deres familie.

Jeg er således interesseret i at opsøge dette felt for at finde de forskelligartede og konkurrerende diskurser, der ligger til grund for betydningsdannelsen i begrebet barnets bedste. Jeg vil i nærværende speciale anvende en diskursanalyse. Den diskursanalytiske tilgang jeg har valgt i mit speciale, bygger på et socialkonstruktivistisk grundlag, og præsenterer både en metode til analysering af mit empiri, samt et tilhørende teoretisk og metodisk hele, hvilket kan ses som en "pakkeløsning" (Jørgensen & Philips, 2005, 12).

Jeg ønsker således i dette speciale at konstruere en akademisk viden gennem Laclau og Mouffe's diskurstheori med udgangspunkt i en socialkonstruktivistisk tilgang til forståelse af begrebet barnets bedste som socialt og diskursivt konstrueret. Ved mit valg af videnskabsteoretisk position afviser jeg således positivismens ontologiske og epistemologiske antagelser om, at virkeligheden ses som neutral og objektiv og, at der kun findes en form for videnskabelig viden. Socialkonstruktivismen tager derved afstand fra antagelsen om, at forskning kan tilvejebringe en objektiv sandhed om sociale fænomener. Dette uddybes ligeledes i afsnittet under ontologi og epistemologi (Juul & Pedersen, 2012, 188).

Laclau og Mouffe's diskurstheori tager afsæt i socialkonstruktivismen.

Socialkonstruktivismen har gennem de seneste år opnået anseelig indflydelse indenfor både samfundsvidenskab og humaniora og er en mangeartet størrelse, der dækker over rødder i flere forskellige traditioner. Det kan derfor være vanskeligt, at fastslå en entydig definition af den socialkonstruktivistiske familie, men inspireret af og ved hjælp af Vivien Burrs karakteristik af fire centrale fælles præmisser vil jeg forsøge, at binde mit felt sammen, som et samlet socialkonstruktivistisk perspektiv (Jørgensen og Phillips, 2005, 13; Juul, 2012, 201-204).

Kritisk stillingtagende til selvfølgelig viden – Skærpet opmærksomhed på en kritisk distance til at forstå verden på. Altså viden om, at verden ikke umiddelbart kan tages for en objektiv sandhed. Dette idet vores viden og syn på verden ikke er en afspejling af virkeligheden, men en frembringelse af vores måder at kategorisere verden på. Altså ud fra et socialkonstruktivistisk afsæt antager man, at den virkelighedsopfattelse, vi har, er konstrueret og frembragt igennem vores tænkning, sprog og sociale processer. Vores forforståelse har derfor stor betydning for vores forståelse af verden og den måde vi ser verden på (Jørgensen og Phillips, 1999, 13; Juul, 2012, 201).

Jeg tilstræber derfor ikke et afsæt i en objektiv virkelighed med sand eller falsk viden, men tværtimod ønsker jeg med en kritisk stillingtagende til at belyse, hvad der umiddelbart fremstår som taget for givet eller selvfølgeligheder i relation til begrebet barnets bedste samt hvorledes "barnets bedste" betydningstilskrives i det sociale arbejde med udsatte

børn og deres familie. Dette med udgangspunkt i "barnets bedste" som en konstruktion af fremherskende diskurser, som har betydning for, hvorledes man forstår og betydningstilskriver barnets bedste ud fra et bestemt perspektiv. Hvilket jeg antager kan få betydning for det sociale arbejde med udsatte børn og familier i praksis.

Historisk og kulturelt indlejret - Måder vi ser verden på og de kategorier vi bruger er indlejret i historien og kulturen. Derfor er vores forståelse og måden vi repræsenterer verden på individuelt og både kulturelt og historisk foranderligt. Altså ikke logisk begrundet. Med dette menes, at vores syn på verden og identiteter kan være forskelligt og forandres over tid. Altså *kontingente*. Selve påvisningen af kontingens er ofte en central pointe for konstruktivister, idet fænomener, som ellers fremtræder naturlige og nødvendige kan dekonstrueres. Herved opstår således også muligheden for at aftegne en identificerbar ansvarlig konstruktør for de konstruerede fænomeners forekomst. At handle socialt er en form for diskursiv handlen ifølge Burr, og er med til at konstruere viden, sociale relationer og identiteter - altså den sociale verden. Visse sociale mønstre bliver derigennem opretholdt. Dette syn kaldes også for *anti-essentialistisk*, og betyder, at idet den sociale verden konstrueres socialt og diskursivt, er dens karakter ikke er determineret af ydre forhold eller givet i forvejen og at folk ikke har indre essenser, men fremstår med autentiske egenskaber (Jørgensen og Phillips, 1999, 14; Juul, 2012, 201-202).

Det betyder i forhold til min undersøgelse, at der ikke eksisterer en iboende essens bag begrebet "barnets bedste", men at begrebet skal ses som en konstruktion af fremherskende diskurser, som betydningstilskrives gennem sociale og diskursive tilknytninger.

Sammenhæng mellem viden og sociale processer – Menneskers måder at tænke på og deres forståelser af verden skabes og konstrueres i sociale processer. Heriblandt viden for, hvad der er sandt og tages for givet i et aktuelt samfund, dvs. bliver hegemonisk. Dette betyder, at det der harmonerer med det samfundssyn, der legitimerer den herskende samfundsorden vil blive italesat som sand viden og tages for givet. Således opbygger man både kollektive sandheder og forhandler om hvordan verden skal forstås. Dette sker på både mikro niveau, hvor individerne gennem sociale relationer taler sammen om

forståelsen af et bestemt fænomen og ligeledes om den korrekte måde at fremstille sig selv på, herunder moralsk, politisk og socialt. Ligeledes på makro niveau ses konstruktioner som herskende diskurser og sproglige formuleringer, som spiller en væsentlig rolle for vores forståelse af verden. Dette italesættes eksempelvis gennem medier, diskurser og undervisning. (Jørgensen og Phillips, 1999, 14; Juul, 2012, 201-202).

Ovenstående kan betragtes ud fra en claims-making teori, der udspringer fra en konstruktivistisk tilgang med fokus på de politiske konstruktions processer med udgangspunkt i sociale problemer, som bliver peget ud og accepteret som et socialt problem, der skal findes en løsning på. I forhold til min undersøgelse ses det i mit problemfelt hvordan synet på børn gennem tiden har ændret sig og at børnene nu ikke kun er familiens ansvar med også samfundets. Altså at det der *ikke* er i barnets bedste er blevet opfattet som et samfundsproblem og derved påkalde sig offentlig indgriben. Eksempelvis gennem lovgivning. Dette ses blandt andet med FN's børnekonvention og i forlængelse heraf Barnets Reform (Meeuwisse & Swärd, 2004, 108; Fahnøe, 2015, 39). Eller på mikro niveau med indførelse af socialfaglige metoder og digitale løsninger indenfor offentlig forvaltning, som således bliver løsningen på claims-makingen.

Sammenhæng mellem viden og social handling – Som beskrevet ovenover er forståelsen af verden i et socialkonstruktivistisk perspektiv forhandlet. Denne forhandling finder sted indenfor en specifik periode af tid og en specifik kontekst og kan derfor i et specifikt verdensbillede forstås som det sande eller det utænkelige. I følge Laclau og Mouffe betyder det, at sociale fænomener aldrig kan ses som totale eller færdige. Betydningen kan ikke fastlåses, hvilket betyder, at der konstant vil være rum til sociale kampe om at betydningsfastlåse definitioner omkring samfund og identitet. Dette sker gennem diskursive kampe. Hvilket betyder, at der kan være forskellige måder at forstå den sociale verden på, hvilket leder til forskellige handlingsmåder i den sociale verden. Alt efter hvilken diskurs der er fremherskende på området. Både i forhold til mit socialkonstruktivistiske ståsted og min diskursteoretiske forståelse har de diskursive kampe betydning for min undersøgelse. Dette da den fremherskende diskurs, har magtet til at definere hvilke konstruktioner der skabes og gøres legitime og modsat hvilke, der udelukkes eller betragtes som usande.

I forhold til mit speciale er det således interessant at betragte, hvem der har magten til at definere og betydningsudfylde de diskurser, der ligger til grund for forståelsen af begrebet "barnets bedste" og hvorledes det således konstrueres i det praktiske sociale arbejde med udsatte børn og deres familie (Jørgensen og Phillips, 1999, 14; Juul, 2012, 204). Den diskursive magt vil blive udfoldet yderligere under teoriafsnittet.

Ontologi og epistemologi

I dette afsnit ønsker jeg at tydeliggøre den socialkonstruktivistiske ontologi og epistemologi, som dog ses i gennem mit valg af teori.

Med socialkonstruktivismen som videnskabsteoretiske ståsted efterlades det ontologiske spørgsmål negativt. For hvis alt er konstrueret og kontingent kan virkeligheden ikke anskues som en objektiv sandhed. Dette er dog ikke ensbetydende med at verden ikke eksisterer, men at socialkonstruktivismens ontologiske ståsted er, at alt der forstås i verden anses som en social konstruktion og, at der ikke findes en sandhed, men flere konstruerende sandheder. (Juul & Pedersen, 2012, 190, 236).

Med udgangspunkt i Laclau og Mouffe's diskursteori, afslår jeg således det ontologiske ståsted og ideen om at kunne blotlægge essensen af det sociale og i stedet tilskriver jeg mig erkendelsen af, at fremherskende diskurser har betydning for hvorledes man forstår og betydningstilskriver sociale fænomener ud fra et bestemt perspektiv. Den viden jeg søger i nærværende speciale skabes således i søgen efter hvem, der har definitionsmagten til at definere barnets bedste og derved anlægge et bestemt perspektiv.

Socialkonstruktivistisk præmis for min undersøgelse

Jeg er på baggrund af mit speciales socialkonstruktivistisk position opmærksom på, at virkeligheden er socialt skabt og at sandheder er diskursivt medieret, samt at subjektet kan have forskellige virkeligheder, og derved positionere sig forskelligt, alt efter hvilken kontekst det befinder sig i. Jeg accepterer og er ligeledes bevidst om at den

socialkonstruktivistiske præmis, er at et vilkår for, at den viden, jeg producerer, ikke repræsenterer en fuldstændig objektiv forståelse af verden uafhængig af mit videnskabsteoretiske ståsted og min metodologiske anvendelse (Jørgensen og Phillips, 2005, 62). Den viden jeg søger, at fremkomme med i min undersøgelse skal i stedet ses som et samspil mellem mig og min empiris vilkårlige perspektiver, hvor alle positionerer sig selv eller hinanden anden på kategoriske måder gennem både tale og tekst.

Refleksion over valg af teori

Med valget af en diskursanalyse har jeg i nærværende speciale været bevidst om en række specifikke metodiske overvejelser i forhold til videnskabsteori, min teori og analysestrategi. Jeg vil således i det følgende redegøre for både valg og fravalg i forbindelse med mit forskningsdesign, for at tydeliggøre hvad der danner rammen for min teoretiske ramme.

Som tidligere anført anvendes Laclau og Mouffe's diskursteori som en "pakkelsning", dvs. som både en teoretisk og metodisk hele, samtidig med at den tilbyder metodologiske retningslinje for hvordan jeg behandler mit forskningsområde (Jørgensen & Phillips, 2005, 12). Dertil hviler min teori på et socialkonstruktivistisk grundlag, hvilket jeg har tydeliggjort tidligere i specialet.

Mit valg af diskursteorien ligger ligeledes til grund for dens fokus i analysen på de diskursive kampe, der får betydning på bestemte måder at forstå og italesætte verden på, men diskursteorien giver også mulighed for at eksplicere, bestemte konstruktioner af en betragtede virkelighed, som kan fremstå så etableret, at vi opfatter den som naturlig. Dette vil således give mulighed for nye betragtninger og naturligheder og derved også på måden vi handler på (Jørgensen & Phillips, 2005, 52; Hansen, 2012, 269). Diskursteorien i mit speciale vil således hjælpe mig til at blottlægge diskurser, der er med til at betydningsfylde begrebet barnets bedste. Herunder hvad det betyder i praksis.

Jeg har i forbindelse med mit valg af Laclau og Mouffes diskursteori, ligeledes gjort mig nogle refleksioner omkring fravalg. Jeg har fravalgt Norman Faircloughs kritiske

diskursanalyse, idet interessen i min undersøgelse blandt andet har været, at analysere de diskursive kampe og den hegemoni, der ligger til grund for begrebet barnets bedste, som det fremføres i formålsparagraffen og konstrueres i praksis. Hvorimod Faircloughs kritiske diskursanalyses hovedfokus har været mere på forandring.

Jeg har ligeledes fravalgt kritisk diskursanalyse, idet jeg finder Faircloughs kritiske diskursanalyse uklar i forhold til de konsekvenser, sondringen mellem det diskursive og den sociale praksis kan give i mit speciale, idet grænsen mellem selve diskursanalysen og analysen af den sociale praksis ikke synliggøres eksplicit nok. Hvilket betyder, at man i en kritisk diskursanalyse må undersøge sociale fænomener ud fra andre redskaber end de diskursanalytiske. Jeg har derfor valgt at læne mig op af Laclau og Mouffe's mere enkle tilgang, der betragter alle sociale og sproglige fænomener, som udtryk for diskursiv praksis og derved også begrebet "barnets bedste" (Jørgensen og Phillips, 2005, 28-29).

Jeg har ligeledes fravalgt diskurspsykologien i mit speciale, idet den ikke udfylder formålet med min undersøgelse tilstrækkeligt. Dette da dens fokuspunkt er mere rettet mod enkelt individers diskursive manøvrering i hverdagssituationer. Hvor Laclau og Mouffes, ser subjekterne styret af de fremherskende diskurser, fremhæves individernes handlekraftige sprogbrug i stedet hos diskurspsykologien (Jørgensen & Phillips, 2005, 16).

Opsamlende har jeg således valgt Laclau og Mouffes diskursteori, med en analytisk tilgang, hvor pointen er at: "*pluralisere*", altså at: "*Opsøge et felt for at finde de forskelligartede og konkurrerende diskurser, som artikulere et givet forhold på forskellig vis*" (Hansen, 2012, 272).

Laclau og Mouffe's diskursteori

Jeg har valgt at læne mig op af Jørgensen og Phillips (2005) forståelse af de to samfundsteoretiker Ernesto Laclau og Chantal Mouffe's hovedværk *Hegemony and Socialist Strategy*, som i Jørgensen og Phillips fortolkning kaldes diskursteori (Jørgensen og Phillips, 2005, 34). Jeg vil således i det følgende redegøre for diskursteorien overordnet.

Laclau og Mouffe har konstrueret deres teori med en dekonstruktion af to store teoretiske traditioner, henholdsvis marxismen og poststrukturalismen. Gennem en sammentænkning og en moderation af begreber fra begge traditioner ender de op med én teori, som består henholdsvis af marxismens afsæt i, at i tænke det sociale og poststrukturalisternes teori om betydning. Dette sammensmelttes så i en teoribygning, hvoraf hele det sociale felt ses som et kludetæppe af betydningsdannelsesprocesser. Således indeholder fysiske objekter og sociale fænomener i sig selv ingen betydning, men derimod tilskrives de betydning af os. (Jørgensen og Phillips, 2005, 35).

Dette kommer blandt andet til udtryk i Laclau og Mouffe's forståelse af forholdet mellem omgivelserne og sproget, hvor individets adgang til omgivelserne altid går via sproget. Ved hjælp af sproget konstruerer vi forskellige virkelighedskonstruktioner, som bestemmer, hvad vi forstår som "sandt" eller "falsk". Dette påvirker således hvilke handlinger vi anskuer som de "rigtige" eller anskuer som de "usandsynlige". Modsat er vores handlinger også bestemmende for hvad der anskues som rigtigt at italesætte eller hvad der ikke er. Derigennem influerer sproglige italesættelser og sociale handlinger fælles med hinanden i en kontinuerlig udvikling. Dette betyder dog ikke at virkeligheden ikke findes, men kun ved at vi betydningstilskrive virkeligheden får vi adgang til den. Således indeholder fysiske objekter og sociale fænomener i sig selv ingen betydning, men derimod tilskrives de betydning af os. Altså findes den fysiske verden, men får kun en betydning gennem diskurs (Jørgensen & Phillips, 2005, 17, 35, 47).

Sproget i diskursteori

Gennem sproget, som er en af diskursteoriens centrale begreber skabes vores sociale verden via midlertidige betydningsfastlåsnings, der konstituerer handlinger på bestemte måder, og derved udelukker andre som værende utænkelige. I diskursteorien er den overordnede opfattelse, at sociale fænomener aldrig er fuldstændige. Man kan således ikke bevise en endelig betydning, hvilket giver plads til evige sociale kampe om defineringer af samfund og identitet. Disse kampes udfald får således sociale konsekvenser og ligger sig op af den socialkonstruktivistiske position mit speciale hviler på (Jørgensen og Phillips, 2005, 47).

Laclau og Mouffe betragter diskursen bredt, med dette menes at alle sociale og sproglige fænomener er iberegnet begrebet. Eksempelvis anskuer de ikke kun diskursen om børn ud fra en adskilt gruppe som udelukkende forstås gennem sproget, men børn forstås også ved eksempelvis tildeling af egne offentlige rum, som eksempelvis børneafdeling på sygehus, børnehave, legepladsen, og professionelle uddannet i form af eksempelvis pædagoger. Ifølge Laclau og Mouffe's teori er disse rum en del af en samfundsdiskurs om børn, som vi i dag opfatter som en selvfølgelighed. Det vil sige, at diskurserne er så fast etableret, at man glemmer deres kontingens og de bliver derfor betegnet som objektive i diskursteorien. (Jørgensen og Phillips, 2005, 47-48).

Dette betyder ifølge Laclau og Mouffe, at selvfølgeligheden eller objektiviteten, er et resultat af den historiske effekt på de socialpolitiske kampe og processer, således er den *aflejret diskurs*. Den aflejrede diskurs kan dog altid genproblematiseres i nye artikulationer, idet den historiske grænse er flydende. Det betyder eksempelvis for mit speciale, at betydningstilskrivelser af begrebet barnets bedste er i konstant forandring, alt efter den fremherskende diskurs. Hvilket ligeså betyder, at de fremherskende diskurser således er med til at forme praksis som de professionelle i min undersøgelse handler ud fra. Bag den professionelle problemforståelse ligger der således nogle magtfulde diskurser, som er med til at konstruere et bestemt objekt som samtidig subjektiveres og positioneres på en bestemt måde.

Opsamlende kan man sige, at diskursanalysens formål, er at blotlægge de processer, hvori de hegemoniske kampe, om betydningsfastlåsning af tegnene foregår. Denne proces dekonstruerer de italesatte begrebs betydning og identitet, hvorved der skabes nye relationer mellem dem også kaldet artikulationer.

Jeg vil i mit speciale anvende diskursteorien til at blotlægge konkrete artikulationer, altså hvorledes barnets bedste italesættes på bestemte måder, alt efter den fremherskende diskurs.

Subjektpositioner og identitet

Den diskursteoretiske subjektforståelse kan ses i forlængelse af den socialkonstruktivistiske forståelse af, at den sociale virkelighed som konstitueret af sproget. Ligesom virkeligheden er subjektet ifølge Laclau og Mouffe også diskursivt konstitueret og alene formet ud fra diskurserne. Individet er således påvirket af en diskursiv magt, som kan vise sig i former af handleanvisninger, adfærdsmønstre og regler som stilles til rådighed og som man må leve op til, hvis man af omverden vil betragtes som den udlægning af verden som diskurserne tilbyder. Det vil sige italesættelser, der positionerer subjektet og udsætter nogle rammer for hvordan det skal agere ud fra forskellige subjektpositioner, alt efter hvilken diskurs der er fremherskende. De subjektpositioner eller den identitet der indtages, vil således være konsekvensen af diskursive informationer. (Jørgensen og Phillips, 2005, 55).

Omdrejningspunktet er således ikke individerne eller deres hensigter, da det antages, at vores hensigter skabes via de diskurser vi indgår i. Hvilket inspireret af eksemplet i (Jørgensen og Phillips, 2005, 53) kan ses, hvor et barn kalder "mor" og den voksne herved reagere, ved at indtage en subjektposition med en særlig identitet som "mor" hvortil der hører bestemte måder at agere på.

Som beskrevet tidligere kan en diskurs aldrig etablere sig totalt, der vil altid være flere og modstridende diskurser på spil, der strukturerer det sociale. Det har ligeså betydning for subjektet, der kan positioneres ikke bare et sted af en diskurs, men i mange forskellige positioner og diskurser. (Jørgensen og Phillips, 2005, 53-55).

Magt i et socialkonstruktivistisk perspektiv

Magt forstås i et socialkonstruktivistisk perspektiv, ikke som noget nogen er i besiddelse af, eller kan udøve over andre, men som det, der overhovedet producerer det sociale. Altså magten til at fastlåse betydninger. Magten virker i stedet ved at producere virkeligheden på en måde, så visse handlinger fremstår som naturlige og det sande i forhold til andre. Magt virker således gennem processer og kraft ved succesfuldt at

definere virkeligheden på en bestemt måde og gøre den meningsfyldt for os, hvorved andre muligheder udelukkes. Pointen ved begrebet magt i diskursteorien er dog, at den understreger kontingensen i vores sociale virkelighed. Det vil sige at den magt, der skaber vores viden, vores identiteter samt vores relationelle forhold på en bestemt måde kunne være eller blive anderledes. Netop derfor er magten produktiv, idet den producerer den sociale virkelighed på bestemte måder (Jørgensen og Phillips, 2005, 49).

Kapitel 3: Valg og metode til bearbejdning af empiri

I dette afsnit bevæger jeg mig væk fra mine teoretiske overvejelser i forhold til hvorledes, det er muligt at forstå den sociale verden. I stedet vil jeg i samspil med min teoretiske tilgang tydeliggøre, hvordan jeg har indsamlet og bearbejdet min interviewempiri, hvorfra jeg til dels har analyseret min problemstilling ud fra.

Nærværende speciales problemstilling undersøges ud fra en kvalitativ vignetbaseret interviewmetode. I dette kapitel vil jeg udfolde vignetmetoden i forhold til hvordan den benyttes i specialet og baggrunden for valg af netop den metode. Afslutningsvis følger en etisk refleksion.

Vignetmetoden

Vignetmetoden er en sociologisk undersøgelsesmetode. Vignetmetoden er særlig egnet til at undersøge problemstillinger, der omhandler forståelser, opfattelser, holdninger, forestillinger, vurderinger, tolkninger, eller normer og værdier i betydning til et bestemt fænomen eller kontekst. Vignetmetodens fordel skal i mit speciale blandt andet ses som en mulighed for at omhandle respondenternes praksis og handlinger. Dette gøres ved, at konstruktionen af vignetterne er med til både at beskrive en genkendelig praksisnære kontekst, som problemstillingen er i relation til og samtidig giver metoden mulighed for at tydeliggøre hvad respondenterne skal tage stilling til (Ejrnæs & Monrad, 2012, 18-20).

Vignetter kan beskrives som forkortede samfundsmæssige beskrivelser af fænomener og anvendes ofte synonymt med en case. De kan både være fiktive eller opbygget på grundlag af virkelige hændelser. En vignette indeholder ofte en beskrivelse af en social situation, en person, eller den repræsenterer en hel historie af et hændelsesforløb af kortere eller længere varighed, som fremlægges respondenterne med efterfølgende uddybende spørgsmål i relevans for vignetternes indhold. Vignetter kan forekomme både i skriftlig form, som er den mest benyttede, men den kan også forekomme i lydclip, tegneserie eller klip fra en tv-udsendelse. Jeg har dog i nærværende speciale valgt den

skriftlig form idet brugen af disse er mindre ressourcekrævende og derved passer bedre til rammerne for dette speciale.

I nærværende speciale ønsker jeg, at belyse respondenternes forestillinger af begrebet "barnets bedste" som det fremføres i formålsparagraffen. Dette, antager jeg, er med til at skabe forskellige typer af betydningsdannelser og derved har indflydelse på respondenternes handlinger i konkrete situationer. Jeg finder vignetmetoden særlig egnet til at belyse en så kompleks problemstilling, idet den giver respondenternes forståelser og handleforestillinger en social dimension, netop ved at putte dem ind i en konkret virkelighedsnær kontekst, som giver mulighed for at respondenternes forestillinger fastgøres til en specifik situation i praksis.

Respondenternes forståelse og handleforestillinger som fremkommer gennem svarene på spørgsmålene i en vignetundersøgelse, kan således betragtes som udtryk for en bestemt faglighed i synet på konkrete beskrivelser af børn og deres familie. Eksempelvis er de fleste professionelle, der arbejder med børn og deres familie, enige om, at "barnets bedste" skal sikres, men hvordan konstrueres den forståelse så i handlinger af de professionelle i konkrete situationer i praksis? Det er netop på den baggrund, at jeg finder vignetmetoden anvendelig til at belyse mit speciale, idet jeg med autentiske vignetter kan komme nærmere på hvordan respondenterne vil omsætte et så abstrakt begreb som "barnets Bedste" i praksis, ved netop at belyse, deres handlinger og forståelse af en specifik situation, hvor dette tema er relevant. Vignetmetoden giver mig ligeså mulighed for at forholde mig til, at mine respondents forståelse kan være bundne af både den sociale situation, de involverede, lovgivning, strukturelle rammer, viden samt egen værdier, forestillinger og holdninger. Dette da netop styrken ved vignetmetoden er, at den kan specificere både fænomener og de kontekster de befinder sig i (Ejrnæs & Monrad, 2012, 20, 122).

Netop ved en præcisering og en kontekstualisering får jeg blandt andet mulighed for at af belyse den arena som Payne (2005) beskriver, som *klient-socialarbejder-handlingsarenaen*, omhandlende helt konkret forvaltningen, altså konteksten for hvor respondenternes handling foregår og derved også de strukturelle rammebetingelser mine

respondenter er underlagt i arbejdet med udsatte børn og deres familier, som er udfoldet yderligere i kapitel 1.

Gennem vignetterne får jeg således mulighed for at beskrive og udfolde den konkrete kontekst langt mere fyldestgørende for hvad, det er, jeg ønsker respondenterne skal forholde sig til end ved traditionelle undersøgelser af forestillinger, hvor konteksten ofte undlades eller beskrives kort. Derved opnår jeg ligeledes en større præcision i min undersøgelse (Payne, 2005, 34-35; Ejrnæs & Monrad, 2012, 18).

Horisontal eller vertikal tilgang

Vignetmetoden omhandler to forskellige tilgange: den horisontale og den vertikale. Den horisontale tilgang er en kvasiexperimentel metode, som typisk er en meget kort vignet, hvor forskeren både udvælger og varierer variable som er person eller situations skildret. Variable er taktisk udvalgt og kan let udskiftes, hvorved man har mulighed for at kontrollere hvilke påvirkninger man veksler imellem og hvilke man holder stabile. Dette giver således mulighed for, at der kan foretages en mere eksperimentel undersøgelse, hvor respondenternes svar kan studeres ud fra systematiske udvalgte faktorer og dermed påvirker respondenternes vurdering, holdninger og opfattelse.

Den vertikale tilgang giver i modsætning mulighed for at undersøge hvordan respondenternes reagerer ud fra samme realistiske praksisnære beskrevne vignet. Således kan en velbeskrevet og realistisk vignet medvirke til, at belyse eksakt den forestilling, forståelse, vurdering eller holdning, som forskeren gerne vil undersøge. Især når det gælder undersøgelser af samme fagprofession er det centralt, at den realistiske praksisnære vignet indeholder relevante kendetegn som respondenterne har særlige forudsætninger for at opdage og vurdere (Ejrnæs & Monrad, 2012, 93-98).

Med udgangspunkt i min problemformulering finder jeg det således relevant at anvende vignetundersøgelsen ud fra en vertikal tilgang. Dette, da den egner sig særligt til at undersøge, hvorledes mine respondenter fremstiller eller italesætter samme faglige relevante og troværdige vignetter. Derudover giver den vertikale tilgang også mulighed for

at spørger ind til hvilke arbejdsgange de vil foreslå og hvorvidt, de er enige eller uenige i de foranstaltninger, der iværksættes i mine autentiske beskrevne vignetter. Samtidig med at jeg får mulighed for at belyse, hvorvidt deres viden om fagets teori og metode samt deres viden om den konkrete målgruppe de arbejder med, har betydning for deres stillingtagende i forhold til de konkrete vignetter.

Dermed er den vertikale undersøgelsesmetode særdeles egnet til at undersøge variationen af de forestillinger eller italesættelser mine respondenter har om barnets bedste og derved deres handleforestillinger ud fra samme realistiske vignetter (Ejrnæs & Monrad, 2012, 98, 111).

Kvantitativ eller kvalitativ metode

Vignetmetoden kan anvendes både som kvantitativ, kvalitativ eller som en kombination af begge metoder. Jeg har valgt at anvende kvalitative interviews, men samtidig at gennemføre disse i struktureret form. Dette ud fra et valg, hvor jeg ikke ønsker at fabricere en stor mængde data, men derimod, at fremkalde den enkelte respondents egne italesættelse og forestillinger om handleforslag til min skitserede vignet.

Den kvalitative metode giver mulighed for, at kunne komme med uddybende spørgsmål, hvorved en dybere viden om min problemstilling kan rejses og derved mulighed for at forfølge relevante refleksioner. Dette kan ses i forlængelse af og i harmoni med min undersøgelses teoretiske ramme, idet der ud fra socialkonstruktivistisk tilgang er en sammenhæng mellem viden og sociale processer. Med dette menes, at både mine respondentes og min egen forståelse skabes i sociale konstruktioner (Kvale, 1997, 75).

Samtidig får jeg mulighed for at være mere fri i min tilgang end ved en spørgeskemaundersøgelse, da den kvalitative metode giver fleksibilitet i forhold til, at der via interviewspørgsmålene skabes en mulighed for en diskussion i forhold til respondenternes handlingsforslag og derved mulighed for at forfølge relevante refleksioner (Justesen & Mik-Meyer, 2010, 53-57; Kvale, 1997).

Mine interviews var med udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide (bilag 3) og ca. af en times varighed. De blev optaget på lydfil og efterfølgende transskriberet delvis ud.

Konstruktion af vignetterne

Et grundlæggende princip i konstruktionen af vignetter, er at de som beskrevet tidligere, er autentiske og rummer en beskrivelse af de forhold, der er centrale ud fra ens problemstilling og teori. Vignetterne skal samtidig indeholde præcise beskrivelser af det som man forventer at respondenterne vil vægte i deres vurdering da man ellers risikerer at respondentens stillingtagen bliver tilfældige (Ejrnæs & Monrad, 2012, 39-40).

Jeg har til brug for min problemstilling og min teori konstrueret tre vignetter. Disse vignetter søger tilsammen at dække forskellige sociale problemstillinger for derved at give mulighed for at belyse begrebet barnets bedste ud fra forskellige problematikker.

Jeg har i konstruktionen af mine vignetter søgt at inkludere forhold som har betydning for de professionelle forestilling om barnets bedste. Ifølge Ejrnæs & Monrad vil det ofte kræve indgående kendskab til feltet der undersøges for at være i stand til at formulere en realistisk case (Ejrnæs & Monrad, 2012, 60-61) Jeg har derfor søgt at gøre vignetterne så realistiske som muligt ved både i anvendelse af ordvalg og begreber, at bruge de socialfaglige termer, der anvendes i feltet. Ligeledes har jeg som ekstra foranstaltning anvendt dele af cases, der allerede forelå i færdig form fra tidligere undersøgelser, hvoraf jeg har tilpasset dem min undersøgelse. Som afsluttende har jeg fået en person med bred kendskab til feltet til at gennemlæse casene for således at sikre, at casene er forekommer realistiske i det felt de skal indgå i.

Jeg er bevidst om, at social praksis altid er situeret i en kontekst og mine stillede spørgsmål er derfor relateret til en specifik kontekst, hvorved respondenternes svar vil lægge sig så tæt op af situationer fra virkeligheden som muligt.

Undersøgelsen og valg af respondenter

I dette afsnit vil jeg kort skitsere for valg af respondenter og gennemførelse af undersøgelsen.

Valget af respondenter er foretaget ud fra det felt, jeg ønsker at undersøge. Det har derfor været naturligt at vælge professionelle, der arbejder under servicelovens § 46.

Jeg havde ikke en forventning om, at det ville blive svært at finde respondenter til nærværende speciale, hvorved jeg fra start havde opstillet strenge inklusionskriterier i forhold til; at de skulle arbejde i samme afdeling, sidde med de samme problemstillinger, målgruppe, alder og ligeså en vis erfaring indenfor området. Dette for så tæt et sammenligningsgrundlag som muligt.

Desværre blev min undersøgelse ramt af de virkeligheder, der findes ude i feltet. En kommune havde lige fået nyt IT-system og havde derfor ikke overskud. En anden kommune havde kun nyuddannede i den specifikke afdeling. En tredje kunne først afse tid efter efterårsferien. Jeg var derfor tvunget til at løsne mine strenge krav omkring inklusionskriterierne. Jeg fik således kontakt til to kommuner, med to respondenter fra hver, som alle fire sad på børne- familieområdet, dog med lidt forskellige socialfaglige opgaver, men alle under rammerne for servicelovens § 46. Dette kunne have haft betydning for konstruktionen af mine vignetter, men da jeg interviewer samme faggruppe og bruger termer og ord inden for deres fælles fagområde, antager jeg, at der ikke vil forekomme forskelligartede læsning af vignetterne.

Udførelse af undersøgelsen

I dette afsnit beskrives de overvejelser jeg havde gjort mig i forbindelse med selve udførelsen af interviewene og herefter den konkrete udførelse af interviewene.

Forinden interviewene havde jeg gjort mig forskellige overvejelser, og for at skabe en tryghed inden interviewene, havde jeg sendt en kort projektbeskrivelse af mit speciale og samtidig en beskrivelse af den faglige refleksion, som respondenterne kunne udlede af vignetmetoden og derved bringe værdi tilbage til organisationen. Dette kunne samtidig ses som en oplevelse af tryghed for respondenterne, idet det har stor betydning for dynamikken i interviewet (Kvale, 1997, 129; Ejrnæs & Monrad, 2012, 252).

Mine fire interviews er udført i to mellemstore kommuner, som begge havde stillet lokaler til rådighed. Jeg indledte interviewene med en briefing (bilag 2), som kort bestod af en præsentation af formålet med mit speciale, min rolle under interviewet samt indhentning af informeret samtykke, som beskrives yderligere under afsnittet etiske refleksioner. Respondenten fik mulighed for god tid til at gennemlæse vignetten og bagefter adspurgt, om der var brug for yderligere forklaring til dette. Alle respondenterne gav udtryk for at vignetten var realistisk og kunne være foregået i deres afdeling. Herefter stillede jeg ud fra min semistrukturerede interviewguide spørgsmål i forhold til den konkrete case. Afsluttende for interviewet var en debriefing, hvor respondenterne blev spurgt til deres oplevelse af interviewet og herefter takket for deres deltagelse.

Etiske refleksioner

I dette afsnit vil jeg læne mig op af Steinar Kvaales (Kvale, 1994) forskningsetiske spørgsmål i relation til indhentning af min empiri i form af interviews. Jeg vil forholde mig til de forskningsetiske spørgsmål, der er relevant i forhold til den viden, jeg søger at indhente. Dette grundet nogle helt fundamentale etiske temaer jeg som forsker skal tænke ind i min metode til indhentning af empiri, når der anvendes et kvalitativt interview.

Jeg har i forbindelse med min undersøgelse været bevidst om formålet med undersøgelsen, hvor jeg særlig vægtede relevansen for min undersøgelse og dermed en vurdering om min undersøgelse var nødvendig. Jeg vurderer, at min undersøgelse har sin berettigelse, idet jeg søger at belyse hvorledes forskellige italesættelser af begrebet barnets bedste kan konstrueres ud fra en praksisorienteret tilgang, hvilket interview med de professionelle giver mulighed for.

Jeg har ligeledes været bevidst om mit etiske design herunder, samtykke, fortrolighed samt undersøgelsens konsekvenser for respondenterne (Kvale, 1994, 117). Jeg har i mit speciale ikke ønsket, at respondenterne skulle kunne genkendes ud fra undersøgelsen, idet respondenterne som gøres til genstand for forskning har krav om anonymitet og at de indhentede informationer behandles fortroligt.

Jeg har ligeledes i forbindelse med mit speciale udsendt en specifik beskrivelse af specialet og dets formål. Dette er både sendt til leder af afdelingen samt de professionelle i afdelingen. Dette for at skabe en tryghed i forhold til afdelingsledelsen og de ansatte i forhold til efterfølgende at kunne diskutere og reflektere over svar i interviews, da netop den anvendte vignette metode giver mulighed for en faglig diskussion.

I forbindelse med interviewene gav respondenterne informeret samtykke til deltagelse heri (Bilag 1).

Som afsluttende etiske refleksion vil jeg kort inddrage Pierre Bourdieus begreb *symbolsk vold*, som Mik-Meyer & Villadsen (2007) tolker som en blid magttype med en sådan naturlighed, at man som aktør underkaster sig den frivilligt grundet en loyalitet, eller tiltro til den der udøver magten. Overført til min kvalitative vignette metode kan det således få etisk betydning, hvis respondenterne i mit speciale gør sig til genstand for forskning ud fra en loyalitet til deres fag og tillid til mig som forsker. Hvorefter de oplever forskerens fortolkninger kan give grund til negative følelser hos respondenterne, som eksempelvis kan sidde med en anden form for forståelse end forskerens (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, 77).

Kapitel 4: Analyse af empiri

Læsevejledning for analysebearbejdningen

Jeg vil i dette afsnit, inden jeg præsenterer de artikulationer og sammenkædning af barnets bedste, som min analyse afdækker, gøre mit analyseformål klart.

Laclau og Mouffe har trods deres teoretiske og metodiske hele, samt deres omfattende begrebsapparat bevidst valgt ikke at udforme en detaljeret analyseanvisning. Dette skyldes blandt andet vanskeligheden ved detaljeret at opdele videnskabsteori, teori og metode, når man arbejder ud fra en socialkonstruktivistisk og diskursteoretisk forståelse. Ligeledes må den konkrete analyse ud fra Laclau og Mouffes forklaring ses som en diskursiv konstruktion dannet af det enkelte menneskes sociale virkelighed. Der vil således altid være andre perspektiver og forskellige karakterer fra undersøgelse til undersøgelse (Jørgensen og Phillips, 2005, 12,62).

Mit formål har været at identificere hvorledes barnet diskursivt italesættes i formålsparagraffen i relation til begrebet barnets bedste og herved tydeliggøre hvordan barnet konstrueres i det praktiske arbejde med udsatte børn.

Eller formuleret med andre ord, at få et indblik i hvilken betydning disse bestemte italesættelser kan have for det sociale arbejdes praksis.

Min analysebearbejdning har været struktureret i to dele. Første del består af en præsentation af de artikulationer og sammenkædninger om barnets bedste, der kan fremanalyseres i formålsparagraffen.

Anden del af analysen med udgangspunkt vignetmetodiske interviews, belyser hvordan barnets bedste konstrueres i det praktiske arbejde med udsatte børn.

Første og anden analysedel vil således bidrage til besvarelse af min problemformulering, som lyder:

Hvilke italesættelser af barnets bedste kan identificeres i lovgivningen i relation til begrebet barnets bedste, som det udtrykkes i formålsparagraffen og hvorledes konstrueres dette i det praktiske arbejde med udsatte børn og familier?

Analysestrategien

Som beskrevet i afsnittet under læsevejledning for analysebearbejdning har jeg på trods af både teoretisk og metodisk afsæt i Laclau og Mouffes diskursteori i nærværende speciale valgt at udforme min egen analysestrategi med udvalgte begreber fra Laclau og Mouffes begrebsapparat. Samtidig vil jeg i relation til min analyse diskutere og underbygge mine fund ud fra relevant teori, som ligger indenfor rammerne for min overordnede teoretiske rammer. Dette for at få en større indsigt og derved tilsammen en bredere forståelse.

Min analysestrategis formål har været at identificere de *ækvivalenskæder* som forskellige *knudepunkter* betydningsudfyldes af. Ergo, hvordan momenter (eksempelvis; sårbar, misbrugt, kriminel) og nodalpunktet (eksempelvis barnet selv) får en helt bestemt betydning i forhold til den diskurs den tilknyttes til. Hvilket i en anden kontekst (diskurs) kunne været en helt anden.

Min analysebearbejdning har således ikke fulgt en traditionel diskursanalyse, hvor det centrale eksempelvis er, hvordan elementer bliver til momenter eller hvordan knudepunkterne søges betydningsudfyldt af kæmpende diskurser og derfor kategoriseres som flydende betegner.

I min analysebearbejdning af både formålsparagraffen og de vignetmetodiske interviews som tilsammen udgør min empiri, har mit fokus været på at identificere de italesættelser, der bygger på, hvad der diskursivt sammenkædes med barnets bedste.

I min første delanalyse har jeg gennemlæst formålsparagraffen to gange på et abstraktniveau, hvor mit fokus på første gennemlæsning var at forstå formålsparagraffens budskab og identificere de tegn på knudepunkter som ækvivalenskæder via artikulationer organisere sig om.

I anden gennemlæsning søgte jeg mere konkret at identificere sammenkædninger mellem knudepunkter og momenter, for derved at identificere hvorledes den konkrete betydningsudfyldelse fandt sted.

Anden del af analysen, tager som anført i læsevejledningen udgangspunkt i det vignetmetodiske interview og er en fremstilling af hvorledes betydningsdannelser, der udledt af min første delanalyse, konstrueres i det praktiske arbejde med udsatte børn. Denne del af analysen tager udgangspunkt i det konkrete og praktiske arbejde med udsatte børn. Jeg har gennemlæst interviewene og den *sociale indsats* er gennem empirien blevet udkrystalliseret som styringsramme.

Empirien for nærværende speciale udgøres af servicelovens § 46, og de tilhørende 5 opmærksomhedspunkter, som er beskrevet i delanalyse 1, samt af interviews med 4 professionelle, der alle arbejder ud fra rammerne i servicelovens § 46.

Analysen

Som beskrevet tager første del af analysen udgangspunkt i Formålsparagraffen i Servicelovens § 46. Hvor formålet er: *"at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste"* (Servicestyrelsen, 2011, 11).

Til dette hører fem opmærksomhedspunkter, som støtten skal ses i relation til. Disse skal både ses som styringsredskab og medvirke til, at der dannes grundlag for konkrete kvalitetsmål (Servicestyrelsen, 2011, 11). I det følgende analyseres de fem opmærksomhedspunkterne, som diskuteres og underbygges med relevant teori og citater fra mine interviews.

Delanalyse 1

Med afsæt i mit speciales første problemformulerede spørgsmål, der omhandler hvilke italesættelser af barnets bedste, der kan identificeres i lovgivningen i relation til formålsparagraffen, belyses de fem opmærksomhedspunkter, der er medvirkende til at styre regeringens retning på børne- familieområdet.

I Barnets reform (Servicestyrelsen, 2011) indgår de fem nedenstående opmærksomhedspunkter i barnets bedste og skal medvirke til at sikre det. Formålsbestemmelsernes vægtning skal medvirke til at kvalificere skønsudøvelsen i en konkret sag (Servicestyrelsen, 2011, 13). Det vil sige fem diskursive kategoribetegnelser, der vil være styrende for i hvilken retning de professionelle konstruerer barnets bedste i praksis.

1. Kontinuitet, hvor ” *støtten skal sikre kontinuitet, således at barnet vokser op i et trygt omsorgsmiljø med nære og stabile relationer til voksne. Den skal understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk*”. (Servicestyrelsen, 2011, 13).

I ovenstående opmærksomhedspunkt ækvivaleres tegnene ”støtte”, ”omsorgsmiljø”, ”stabile relationer” og ”familiemæssige relationer” i kæder af betydning, der artikuleres som barnets bedste. Jeg betragter altså en forståelse af, at der er behov for kontinuitet for at sikre det formålsparagraffen søger at opnå og at dette sker gennem 1. stabile relationer, 2. øvrige netværk, 3. Omsorgsmiljø og 4. familiemæssige relationer.

Ovenstående kan betragtes ud fra et udviklingspsykologisk syn på barnet, hvor barnet fremtræder både sårbart, med behov for omsorg og støtte til udviklingen af personlige og sociale kompetencer for at kunne tage vare på sig selv (Guldbrandsen, Seim & Ulvik, 2012, 56).

I ovenstående kan således fremanalyseres en form for omsorgssvigtdiskurs, idet italesættelsen af, at vokse op i et trygt omsorgsmiljø med stabile relationer leder hen til omsorgssvigt, hvis ikke disse italesættelser opnås. Herved bliver den måde vi forstå og taler om omsorgssvigt relevant, idet omsorgssvigt danner grundlaget for en

tvangsanbringelse jf. Servicelovens § 58 og henviser til den viden, vi har, om omsorgssvigt. I omsorgssvigt diskursen italesættes en videnskabelig og evidensbaseret forståelse ud fra et udviklingspsykologisk syn, hvor det helt centrale, netop, er tryghed, omsorg, nærhed og tætte relationer til voksne. (Pedersen, 2007, 23). Såfremt barnet ikke kontinuerlig får dækket ovenstående behov.

2. Personlig udvikling, hvor *"støtten skal have til formål, at sikre barnets muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk"* (Barnets Reform, 2011, 14).

I det andet opmærksomhedspunkt ækvivaleres tegnene "personlig udvikling", "opbygning af kompetencer", "indgå i sociale relationer" og sikre barnets muligheder" i kæder af betydning, der artikuleres som det formålsparagraffen søger at opnå. Jeg betragter altså en forståelse af, at der er behov for personlig udvikling for at sikre barnets bedste og at dette sker gennem 1. Opbygning af kompetencer, 2. Indgå i sociale relationer. 3. Sikre barnets muligheder.

Ovenstående opmærksomhedspunkt kan italesættes som forlængelse af både det præsociologiske og sociologiske syn på barnet. Et sociologisk syn hvor barnet fremstår både med egne regler og ritualer. Herved forbindes barnets handleevner med en udvikling, hvor barnet bekræftes som selvstændig individ med anerkendt tilstedeværelse. (James, Jenks & Prout, 1999, 13). Dette kan således ses som individualisering, da barnet italesættes som et aktivt handlende individ. Som en kontrast kan ovenstående ud fra det præsociologiske syn italesætte, barnet som noget, der skal beskyttes og formes og normaliseres ind og derved ikke afviger eller udskiller sig fra det omkringliggende samfund. Dette sker ved at voksne former barnet ved at fylde barnet med opmuntring og gode muligheder, hvorved barnets personlighed fremkommer hensigtsmæssigt og i tråd med det omgivne samfund (James, Jenks & Prout, 1999, 25).

Denne betragtning går i tråd med FN's Børnekonvention, hvilket ses i følgende citat:

” anerkender, at barnet med henblik på fuld og harmonisk udvikling af sin personlighed bør vokse op i et familiemiljø, i en atmosfære af glæde, kærlighed og forståelse”
(Børnekonventionen, 1989).

I forhold til opmærksomhedspunkt 2, ses således to diskurser, der udspringer fra en normaliseringsdiskurs og en individualiseringsdiskurs. Hvor normaliseringsdiskursen italesætter barnet med en afvigende karakter, der ikke er i stand til at indgå i samfundets normer uden hjælp, men skal guides og formes af voksne for derved at blive normaliseret ind i det omgivne samfund, hvor ved det bliver i stand til at indgå i relationer med andre.
(Bryderup, 2005, 19).

Hvorimod barnet ud fra en individualiseringsdiskurs betragtes med egne karaktertræk, hvor kompetencer og personlig udvikling indgår i. Barnet italesættes således i stedet som et individ, der er medvirkende og aktiv handlende i forhold til at udvikle sin egen personlighed og kompetencer. De to diskurser ses således modstridende, hvor individualiseringsdiskursen fremhæver barnets egen kompetencer og handlekraft og, hvor normaliseringsdiskursen betragter barnet, som et der skal støttes og formes af voksne for derved at sikre en personlig udvikling.

3. Skolegang, hvor *”støtten bygger på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirkende. Hvis dette ikke er muligt, skal foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren og for barnet eller den unge”* (Servicestyrelsen, 2011, 14).

I det tredje opmærksomhedspunkt, ækvivaleres tegnene ”skolegang”, ”ressourcer”, ”synspunkter”, ”modenhed”, ”samarbejde”, ”medvirkende” og ”familie” i kæder af betydning, der artikuleres som det, formålsparagraffen søger at opnå. Jeg betragter altså en forståelse af, at der er behov for skolegang for at sikre barnets bedste, og at dette sker

gennem 1. ressourcer, 2. Synspunkter, 3. Modenhed, 4. Samarbejde, 5. Medvirkende og 6. familie.

Ovenstående går ligeledes i tråd med artikel 12 i FN's Børnekonvention, hvor det fremgår at: "*barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed*" (Børnekonventionen, 1989).

Med dette menes, at rettigheder knyttes til kompetencer, som i FN's børnekonventionen antages at hænge sammen med alder og modning. Denne bevægelse ses som en individualiseringstendens, der kom i kølevandet på FN's Børnekonvention. Hvor individet ses som central i fokus, samtidig med et ansvar og et aktivt medvirkende i eget liv (Bryderup, 2005, 393).

Ovenstående kan således ses ud fra både en individualiseringsdiskurs og en rettighedsdiskurs. Individualiseringsdiskurs kan betragtes ud fra barndomssociologiens billede af barnet som aktør med kompetencer i eget liv. Barndomssociologiens billede af barnet har således fremmet interessen for børn som autonome og med ret til medbestemmelse. Dette har også haft indflydelse på den udviklingspsykologiske forståelse, hvor barnets kompetencer nu indgår som begrundelse for flere omfattende rettigheder (Gulbrandsen, Seim & Ulvik, 2012, s 56)

Rettighedsdiskursen italesætter at børn og unge får tildelt rettigheder, hvor de høres og inddrages alt efter modenhed og alder. Dertil italesættes rettigheder i loven ligeledes som adgang til klage, aktindsigt og mulighed for en bisidder. Barnet tilkendes i henhold til servicelovens § 46 samme rettigheder og muligheder som deres jævnaldrende. Der kan således betragtes en samfundsudvikling, hvor individet er centralt og betragtes med kompetencer og ressourcer til at sikre eget liv og udvikling. Man kan således konstatere to diskurser, der både kan ses i forlængelse af hinanden eller sammen med hinanden.

4.Sundhed, hvor "*Støtten skal være med til at sikre barnets sundhed og trivsel. Der kan således være et særligt behov for at fremme barnets psykiske og fysiske sundhed og*

trivsel, f.eks. i form af helbredstjek, vejledning om kost og motion samt forebyggelse af overdreven brug af rusmidler" (Barnets Reform, 2011, s. 15).

I fjerde opmærksomhedspunkt, ækvivaleres tegnene "sundhed", "trivsel", "helbredstjek" "vejledning" "kost" "motion" "forebyggelse" og "rusmidler", i kæder af betydning, der artikuleres som det, formålsparagraffen søger at opnå. Jeg betragter altså en forståelse af, at der er behov for sundhed for at sikre barnets bedste og at dette sker gennem 1. trivsel, 2. helbredstjek, 3. vejledning, 4. kost, 5. motion og 6. forebyggelse af rusmidler.

Ovenstående kan italesættes ud fra det præsociologiske syn, hvor barnet har brug for hjælp og vejledning for at sikre en sund udvikling (James, Jenks & Prout, 1999, 18-33). Samtidig med udviklingspsykologiens forståelse af børn.

Ud fra både et præsociologisk syn på barnet og en udviklingspsykologisk forståelse af barnet italesættes barnet som hjælpeløst, der har behov for omsorg, hvis barnets udvikling skal sikres (James, Jenks & Prout, 1999, 29).

Ovenstående kan således fremanalyseres som en omsorgssvigtdiskurs, som skal sikre barnet både mod fysiske og psykiske krænkelse og samtidig til en sund livsstil. Ligeledes italesættes en normaliseringsdiskurs, hvor barnet skal vejledes hen mod det omgivne samfunds normer. Dette eksempelvis være et misbrug eller overvægt. Omsorgsdiskursen og normaliseringsdiskursen kan således ses mod hinanden, da der både skal sikres omsorg, og samtidig skal barnet normaliseres hen imod samfundets gældende normer.

5. Forberedelse til voksenlivet, hvor "*støtten skal forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv*" (Barnets reform, 2011, 13-15).

I femte og sidste opmærksomhedspunkt ækvivaleres tegnene "Forberedelse til voksenliv", "forberede", "selvstændigt" i kæder af betydning, der artikuleres som det, formålsparagraffen søger at opnå. Jeg betragter altså en forståelse af, at der er behov for forberedelse til voksenlivet for at sikre barnets bedste og at dette sker gennem 1. Selvstændigt og 2. Forberede.

Her kan betragtes italesættelser, der udgår fra både det sociologiske og det præsociologiske syn på barnet. Barnet betragtes ud fra det sociologiske syn som et selvstændigt individ, med egne rettigheder. Modsætningsvis italesættes det også ind i et præsociologisk syn, hvor barnet skal støttes og opdrages ind i den voksnes verden, således at de samfundsherskende normer føres videre ind i voksenverden (James, Jenks & Prout, 1999). Ovenstående kan således betragtes som at barnet både italesættes som et barn med behov for hjælp til at realisere et godt voksenliv, og som et selvstændigt og handlekraftigt individ, der er i stand til at tage ansvar for eget liv. Der er således italesat både en individualiseringsdiskurs og en normaliseringsdiskurs.

Opsamlende

Der ses i formålsparagraffen både præsociologiske og sociologiske børnesyn. Samtidig kunne der fremanalysere forskellige diskurser, som Omsorgssvigtdiskurs, individualisering, rettighedsdiskurs og normaliseringsdiskurs.

I formålsparagraffens opmærksomhedspunkter kan der således fremanalysere flere forskellige diskurser under samme lov, som er den der danner grundlaget for vurderinger og iværksættelse af foranstaltninger med henblik på at sikre barnets bedste.

I omsorgssvigt diskursen subjektiveres barnet som en der har behov for hjælp, idet barnet italesættes som sårbar og hjælpeløs. Diskursen tilbyder derved en bestemt subjektposition som et sårbart barn med problemer. Bliver denne position fremtrædende sammen med eksempelvis rettighedsdiskursen, hvor barnet som beskrevet tidligere har egne kompetencer, egne rettigheder, subjektiveres barnet i modsatrettede positioner, hvor den omsorgssvigtdiskursen gør barnet hjælpeløst og sårbar modsat rettighedsdiskursen, hvor barnet fremstår med kompetencer og rettigheder, forestiller jeg mig, at det betyder at den professionelle trækker på en diskurs frem for en anden og derved konstruerer barnet enten som sårbar og hjælpeløs eller kompetent og med rettigheder. Hvilket leder mig til delanalyse to herunder.

Delanalyse 2

Denne del af analysen tager udgangspunkt i mine vignetmetodiske interviews, hvor den sociale indsats, gennem empirien er blevet udkrystalliseret som styringsramme.

Vignetcase om den sociale indsats

Herunder beskrives den vignette, som respondenterne præsenteres for og efterfølgende bedes vurdere:

Vignetcase 1

Mik er 9 år og går i 3. Klasse på Nordre skolen i Silkeborg. Da Mik startede i indskoling var han aldersvarende i sin udvikling, men i 3. Klasse, har han svært ved at følge med. Mik har ikke mange venner i skolen og bliver ofte holdt udenfor. Han har sjældent legeaftaler efter skole.

Mik bor alene med sin mor Jane i en lejlighed. Han har kun lidt kontakt til sin far. Mik kommer en del hos sin bedstemor, men hendes helbred er dårligt og hun kan ikke overskue så meget længere.

Jane er på kontanthjælp og har været det i flere år efter en længerevarende sygdomsperiode. Jane har været på forskellige afklaringsforløb, men er stoppet før tid, da hun ikke har kunnet passe det.

Mik er ofte alene hjemme i weekenden, hvor Jane er på værtshus. Det er som regel kun i weekenden at Jane får en del øl.

Mik kan godt lide at spille håndbold og ser det ofte i fjernsynet, men Jane har ikke råd til at betale for at han kan gå til det.

Mik har ikke de samme ting som de andre i klassen. Eksempelvis telefon, playstation osv. Han går klædt i slidt tøj. Dette bliver han ofte drillet med. Mik bliver ofte vred når han bliver drillet og reagere ved at skubbe eller slå de andre børn. De eneste tidspunkter han er sammen med sine klassekammerater efter skole er til fødselsdage, men ofte kommer han ikke fordi hans mor enten glemmer det, eller ikke har råd til at give en gave til 30 kr.

Mik er nu begyndt pjække fra skole og skolen har flere gange taget kontakt til Jane vedr. dette. Der er derfor lavet aftale med Jane om at følge Mik. Mik pjækker stadig de dage, hvor Jane ikke magter at følge ham. (Vignetten er lavet ud fra forskellige relevante cases fundet på nettet).

Respondenterne er med udgangspunkt i vignet 1 blevet bedt om at præsentere, hvilken socialfaglig problematik de først betragter og herefter hvilken social indsats, de vurderer, er relevant i forhold til vignetten.

Respondent B, beskriver:

B: "Jeg tænker at han er et sårbart barn, også fordi han ud fra den her virker til at være meget overladt til sig selv og øh".

Hvilket også italesættes af respondent A:

A: "Jeg tænker umiddelbart, at jeg ser en øh sårbar familie som jo også øh ..er meget kendetegnet ved at være i den målgruppe, som de fleste af de familier jeg sidder med. Mor på kontant hjælp. I det hele taget på en overførelsesindkomst".

Betydningsdannelser, der udledes af italesættelserne i citatet, sammenkædes til nodalpunktet *sårbar*: Børn der er overladt til dem selv, en mor på kontanthjælp. Med den italesættelse konstrueres Mik som et omsorgssvigtet barn ud fra udviklingspsykologiens

videnskabelige og evidensbaseret forståelser af børns udvikling, hvor omsorg er italesat som grundlæggende behov, hvis barnets bedste skal sikres. Der er altså tale om en slag omsorgssvigtdiskurs.

I forhold til vignetten bedes respondenterne yderligere tage stilling til den helt konkrete case og komme med deres vurdering af hvilken social indsats, der skal sættes i værk.

Informant A vurderer:

"Men øh det er den der berøring med de hurtige og med de meget tidlige indsatser og øh jeg er slet ikke i tvivl, at det er det der gør forskellen, altså forebyggende".

Betydningsdannelser der udledes af italesættelserne i citatet, sammenkædes til nodalpunktet *Tidlig indsats*: De hurtige og tidlige indsatser er det der gør en forskel og så er de forebyggende.

Ovenstående kan således fremanalyseres som en forebyggelsesdiskurs, hvori der ligger en italesættelse af at tidlig indsats giver større sandsynlighed for succes. Her ses igen udviklingspsykologens forståelse af barndommen, hvor eksempelvis Bowlby's tilknytningsteori (Schaffer, 1996, 161) pointerer den tidlige tilknytning som væsentlig. Således bliver en forebyggelsesdiskurs helt central for barnets bedste.

Ovenstående viser, at både omsorgsdiskursen og forebyggelsesdiskursen er væsentlige for at sikre barnets bedste. Fusioneres disse diskurser subjektiveres barnet dobbelt. Det vil sige, at barnet subjektiveres som omsorgssvigtet hvis ikke, der har været en tidlig indsats. På den måde fastlåses barnet som omsorgssvigtet. Således er viden om børn med skabe en interpellation, altså en subjektposition, hvilket igen fører helt klare handlemønstre med for hvordan, man skal agere og handle. Subjektpositionerne bliver således determinerende for barnets identitet og barnets selvopfattelse og derved igen betydningen for den sociale indsats.

Inddragelse har været et af de helt store hurra-ord i socialpolitikken, og der har været flere undersøgelser, der hvor det fremgår, at børn ikke inddrages, som loven angiver. Blandt

andre Ankestyrelsens praksisundersøgelse og Birgitte Schjær Jensen Phd. Afhandling om inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde (Ankestyrelsen, 2011; Jensen, 2014).

Af citaterne fremgår det:

C: Hvis jeg skal være tro mod casen, så har han jo været nogenlunde alderssvarende, så vi har en mor, der har kunnet give meget, og derfor så tænker jeg, at han reagerer på, at hans omgivelser har mistet overskud, og det skal vi blive nysgerrige på for at få ham på ret køl, og jeg tænker, at det ikke er ham, der skal blive en overlever af sine vilkår, det er vilkår, der skal løftes og gives noget energi og hjælpes til at justeres, så der kommer overskud ind i hans vilkår. Han skal inddrages og høres i hvad han forestiller sig.....

D: Der er ressourcer, ellers ville der have været reageret noget før.

B: "Det er enormt vigtigt og jeg tænker uanset hvor gamle de er, så er de en del af en familie, og de mærker også stemninger selv om familier ofte udtaler, at det ikke er noget barnet mærker, så ved de meget mere, end de regner med, så jeg tænker, det er meget vigtigt at børnene er inddraget".

Betydningsdannelser der udledes af italesættelserne i citatet, sammenkædes til nodalpunktet *Inddragelse*: Børne mærker hvad der foregår, de skal høres i, hvad de forestiller sig.

Dette har samtidig øget forventningerne til de professionelle i arbejdet med udsatte børn. Jensen og Katz beskriver hvordan mange professionelle oplever dilemmaer og kontraster i deres arbejde med at sikre barnets bedste. De kommer i klemme mellem individualiseringsdiskursen, rettighedsdiskursen og omsorgssvigtdiskursen, idet barnet både skal inddrages, men samtidig ligger beskyttelsestænkningen dybt i arbejdet med udsatte børn og deres familier. Dette kan medføre, at den professionelle eksempelvis ser en børnesamtale som en yderligere belastning for barnet og derved undlader inddragelse af barnet (Jensen & Katz, 2012, 9).

I forhold til den konkrete indsats i vignetten vurderer alle respondenter, at netværket er helt centralt og respondent C vurderer:

C: Flere ressourcer i netværket, at undersøge netværket. Jeg tænker vi skal have et netværksmøde, men med fokus på ressourcer.

Informant D giver ligeledes udtryk for, at netværket er vejen frem i socialt arbejde:

D: Jeg har lige været på konference i familierådslagning, man kan ikke rigtig få det til at fungere, men man vil rigtig gerne. Øhmm..Det ved jeg nødvendigvis ikke, om det skulle være vejen. Tidligere var det ved at blive skrevet ind i lovgivningen. Pointen er, det er den vej. Vi skal have aktiveret noget netværk.

Betydningsdannelser, der udledes af italesættelserne i citatet, sammenkædes til nodalpunktet *Netværk*, Pointen er, at det er den vej, man skal gå, og netværket skal aktiveres for flere ressourcer, som der skal være mere fokus på.

Ovenstående har fokus på netværket, hvilket også kommer til udtryk på samfundspolitisk plan med indførelsen af Sverigesmodellen i flere kommuner, flere anbringes i familiepleje eller netværksanbringelser i stedet for institutioner (Hougaard, 2014, 228).

Dette har ligeledes en betydning for de rammer de professionelle arbejder i.

Der er således tale om en diskurs, hvis fokus er på hjælp til børn i netværket. Dette ses ligeledes i tråd med servicelovens § 46, hvor det i formålsparagraffen fremgår at støtten skal ske med henblik på de nære relationer og med kontinuitet. Paradoksalt italesættes der i lovgivningen også en proportionalitetsdiskurs (Retsinformation, 2014). Dette lovprincip kan således blive en dominerende fremherskende diskurs for, hvad der er i barnets bedste.

I vignetten blev organisationen også italesat som en væsentlig faktor i forhold til hvordan barnet blev konstrueret. Begge kommuner fra min empiri havde indført ICS-metoden. (Socialstyrelsen, 2015).

Betydningsdannelsen, der udledes af italesættelserne i ICS, sammenkædes med nodalpunktet: *Systematik i sagsbehandling*. Det er således italesat som en hjælp i den daglige sagsbehandling og metode til styring og planlægning samt fokus på økonomi.

A: "ICS, det bruger vi som redskab. ICS har jo fokus på sundhed, trivsel og udvikling og de her sikkerhedsaspekter og så med barnet i centrum.

Jeg oplever i hvert fald et fælles afsæt i ICS-metoden, men om jeg ubetinget tænker, at det er det, der skal være biblen, det øh, det øh kan jeg godt være i tvivl om. Ja".

Ovenstående citat går i tråd med den New Public management, som har stor indflydelse på drift på børneområdet. Hvilket også har betydning for den konkrete sagsbehandling, hvilket fremgår i citatet her:

B: men øh jeg har også haft nogle dyre anbringelser, hvor det var nødvendigt, så det er ikke fordi, man ikke kan, men man er meget opmærksom på økonomi og øh og, jeg oplever når det er, især foranstaltninger ikke så meget i anbringelser men i foranstaltninger, at det er de billigste løsninger uanset hvor meget man så argumenterer for, at det skal være noget andet. Vi bruge ICS'en de udækkede behov, når vi skal argumentere for, hvad der skal være indsatsen.

A: ICS- metoden har jo næsten de samme fokuspunkter som punkterne i formålsparagraffen og som skal være dækket for at sikre barnets bedste?

Betydningsdannelsen, der udledes af italesættelsen, sammenkædes med nodalpunktet: *økonomi*. Nogle dyre anbringelser og de billigste løsninger lige meget hvor meget man argumenterer.

Ovenstående peger på, at selv om ICS-metoden har næsten de samme fokuspunkter som formålsparagraffen, som skal være dækket for at sikre barnets bedste, er det ikke en sikkerhed. Det kunne tyde på, at økonomi spille en rolle i ICS-metoden og derved risikerer et barn måske at blive positioneret som et selvstændigt individ med rettigheder i forhold til

ICS-metoden, men positioneret som et sårbart barn med behov for hjælp ud fra udviklingspsykologiens teori om barnet. Den professionelle er således tvunget til at vælge mellem to magtfulde diskurser, hvilket får betydning for den måde barnet positioneres på. Det vil sige, at den viden, normer og erfaring den enkelte professionelle sidder med vil få betydning for den måde hun positionerer barnet på.

Ovenstående kan således ses som om, at den professionelle ubevidst trækker på én diskurs frem for en anden, hvilket har betydning for konstruktionen af det praktiske arbejde med udsatte børn og derved den ensartede sagsbehandling.

Hvilket følgende citater bekræfter:

A: *"...Det vil de aldrig få. I min optik vil borgere aldrig få en ensartede sagsbehandling i forhold til serviceloven, for det vil være en personafhængig, og det vil også være afhængig af hvilken relation, der opstår mellem sagsbehandler og borger i mellem og det vil det...Vi kan alle der sidder, vi kan alle hive en sag op af skuffen, hvor det aktiverer en modstand i os, for vi er mennesker".*

Og citatet støttes op af informant B, der oplyser:

B: *"Jeg tænker, vi er rigtig meget forskellige, og ja, jeg tror da bestemt, at det har betydning for iværksættelse af foranstaltninger for det enkelte barn. Jeg tror, det er alt efter hvilken rådgiver, man kommer til".*

Betydningsdannelsen, der udledes af citaterne sammenkædes med nodalpunktet: *uensartede sagsbehandling*. Barnet retssikkerhed i forhold til uensartede sagsbehandling, hvilket ligeledes har betydning for i iværksættelse af foranstaltningen.

Samtidig fremgår det, at sagsbehandlingen både er personafhængig og relationsafhængig, hvilket kan ses som en individualiseringsdiskurs. Denne individualiseringsdiskurs komme til udtryk i Serviceloves § 1, stk. 3, hvor det fremgår at:

Hjælpen tilrettelægges på baggrund af en konkret og individuel vurdering af den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte. Afgørelse efter loven træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn” (Retsinformation, 2014).

Med dette menes, at den professionelles egen normative vurdering spiller ind, hvilket, ifølge Egelund, kan betyde, at der i relationen mellem den professionelle og individet ligger en undertone af et ulige magtforhold. (Egelund, 1997, 352).

Denne skærpelse ses i forlængelse af barndommens utopi, som, ifølge børnekonventionen, er en barndom fri for forskelsbehandling. Ligeledes fordres ensartethed i lovgivning i relation til ligestillingsprincippet (Socialjura, 2015, § 443).

Individualiseringsdiskursen kan således ses som en samfundsmæssig tendens, som kommer til udtryk i lovgivningen, hvor barnet i højere grad er konstrueret som et kompetent autonomt individ. Samtidig med at der i lovgivningen og i det omgivne samfund italesættes en rettighedsdiskurs, som beskrevet i afsnittet under delanalyse 1. Dette vidner om et samfund, hvor barnet i højere grad er konstrueret som et kompetent individ med rettigheder, men samtidig er underlagt en magtfuld diskurs, hvor barnets bedste sikres ud fra den professionelles individuelle vurderinger, der som det fremgår af citatet, kan være både person- og relations-afhængig.

Informant A: Du skønner jo helt vildt meget, og det gør du jo i alt, hvad der er inde i serviceloven og, det bliver personafhængigt.

Ovenstående kan ses ud fra den professionelles ret til at tolke de fakta som eksempelvis oplyses i forbindelse med den børnefaglige undersøgelse, og herunder samtaler med familien. Her lægges op til et samarbejde med familien. Dog vægtes den professionelles tolkning som sandhed, hvis uenighed om en situation skulle opstå. Egelund beskriver denne tolkningsret som skæringspunktet mellem magt og viden. Med dette menes, magten til at frembringe en bestemt viden om familierne, som den professionelle gennem sin faglighed og kundskab således kan bruge til at guide familien, som derved vil handle ud fra den professionelles anvisninger. Lykkedes det ikke den professionelle at guide familien og derved få den til at handle ud fra anvisninger, vil der, ifølge Egelund, opstå en

ny kundskab, som eksempelvis tolker forældrene som u-samarbejdsvillige, ressourcetsvage eller med manglende indsigt i problemerne. Dette vil så igen trække på nye magtpraktikker. Eksempelvis tvang (Egelund, 1997, 352).

Opsamlende

Analysen af vignetten viser, at den sociale indsats i det praktiske arbejde med udsatte børn er præget af både magtfulde og modsatrettede diskurser. At der ikke hersker en ensartede sagsbehandling, men at børn subjektiveres ud fra de positioner, der stilles til rådighed i diskurserne. Ligeledes viser analysen, at der skabes en interpellation af barnet, som derfor handler og agere ud fra den anviste identitet.

Konklusion

I specialet har jeg analyseret, som den første del af analysen, hvilke italesættelser af barnets bedste, der kan identificeres i lovgivningen i relation til begrebet barnets bedste, som det udtrykkes i formålsparagraffen. Dernæst har jeg i anden del af analysen set hvorledes barnets bedste konstrueres i det praktiske arbejde med udsatte børn og familier.

Jeg har således belyst hvordan forestillinger af barnets bedste italesættes og set på hvilken indflydelse, det får, for det praktiske arbejde med udsatte børn og hvordan dette er rammesættende for det sociale arbejde med udsatte børn.

I analysens første del, i forhold til formålsparagraffen, kan det konkluderes, at både det præsociologiske og det sociologiske børnesyn eksisterer. Samtidig har der kunnet fremanalyseres forskellige diskurser, som omsorgssvigtdiskurs, individualiseringsdiskurs, rettighedsdiskurs og normaliseringsdiskurs. Dette betyder, at formålsparagraffen for barnets reform indeholder en række opmærksomhedspunkter, der indeholder forskellige diskurser under samme lov, og da det er dette, som danner grundlaget for vurderinger og iværksættelse af foranstaltninger med henblik på at sikre barnets bedste, for de professionelle, kan dette føre til svære valg og diskurskonkurrence hos de professionelle.

Eksempelvis subjektiverer omsorgssvigtdiskursen således barnet, som en, der har behov for hjælp, idet barnet italesættes som sårbart og hjælpeløst. Diskursen tilbyder derved en bestemt subjektposition, som et sårbart barn med problemer. Når denne position kobles sammen med eksempelvis rettighedsdiskursen, hvor barnet beskrives med egne kompetencer, egne rettigheder, subjektiveres barnet i modsatrettede positioner, hvor omsorgssvigtdiskursen, på den ene side gør barnet hjælpeløst og sårbart, og modsat fremstår rettighedsdiskursen, hvor barnet fremstår med kompetencer og rettigheder. Barnets bedste italesættes således ud fra forskellige og modsatrettede diskurser.

Dette kan give de professionelle udfordringer i forhold til at trække på én diskurs frem for en anden og derved konstruerer barnet, i eksemplet fra før, som enten sårbart og hjælpeløst eller kompetent og med rettigheder.

Denne antagelse bekræftes af den anden del af analysen, der viser, at den sociale indsats i det praktiske arbejde med udsatte børn er præget af både magtfulde og modsatrettede diskurser, og at de subjektpositioner som barnet tilbydes betydningsdannes gennem ækvivalenskæder, der sammenkæder barnets bedste med bestemte egenskaber.

Analysen viser desuden, at barnets bedste ligeledes er konstrueret og italesat på forskellige måde, alt efter hvilken af Paynes arenaer diskurserne udledes fra.

Den første arena beskrives som den *politisk-social-ideologiske*. Det er i denne arena, at de politiske fælles værdigrundlag italesættes og de lovgivningsmæssige rammer formes. Denne arena er rammesættende for det sociale arbejde i praksis, men når der som ovenfor konkluderes er flere rettesnore i lovgivningen for de sociale indsatser i praksis, er der rum for modstridende diskurser, og den professionelles arbejde kan let komme til at hvile på andre parametre end lovgivningens rettesnore.

Således kan den *professionsudøvende arena*, blive afgørende, da lovgivningen ikke giver entydige svar, så kommunens og de professionelles tolkning af rammerne kan influere på udførelsen af det mere praksisorienterede sociale arbejde. Eksempelvis kan uddannelsessteder og stedlige normer og metoder, men også faglige debatter ude i praksis være betydende for tolkningen og udførelsen af barnets bedste. Endelig ses det i analysen, at den sidste arena, som Payne beskriver, *klient-socialarbejder-handlingsarenaen*, også har betydning for udførelsen af barnets bedste, da interaktionen mellem den professionelle og barnet, og altså selve konteksten i det sociale arbejde også kan få betydning for, hvordan det sociale arbejde udføres i praksis, og dermed hvordan barnets bedste forvaltes.

Perspektivering

Under udarbejdelse af mit speciale blev jeg inspireret af en artikel af Anette Carstens fra bogen, *Det magtfulde møde mellem system og klient* (2003). Ifølge Carstens har indførelsen af Aktivloven i 1998 flyttet tonen i velfærdssamfundet, da fælles normer og moralske værdier vægtes højere med indførelsen af Aktivloven og har været medvirkende til større fokus på normalitet og afvigelse. Carstens beskriver hvordan det enkelte individ nu søges indlemmeret i fællesskabet eller helt udelukkelse. Den professionelle skal således agere som bindeled mellem individ og samfund (Carstens, (2003), s.55).

Det vil sige, at den professionelle definere socialpolitikken og velfærdssystemets opgaver gennem samtaler og kontrol med individet. Dette giver ifølge Carstens den professionelle en magt, hvorved et stort ansvar medfølger. Dette da samfundet på den ene side forsøger at normalisere og moraliserer individet ind i fællesskabet, men samtidig søger, at styrke individets selvbestemmelse. Ifølge Carstens skal den professionelle således vælge, hvilken side der skal vægtes højest, da det ikke er muligt, at vægte begge sider ligeligt. Dette skyldes ifølge Carstens to bagvedlæggende forestillinger om statens opgave og myndighedsudøvelse overfor det enkelte individ. Disse forestillinger beskrives som henholdsvis Det kommunitære princip, hvor individet skal påvise at være i konsensus med samfundets fælles normer og værdier og derved sikres anerkendelse. Modsat autonomiprincippet, hvor staten ikke pålægger og ikke fremmer bestemte værdier og normer og hvor individet behandles med lige betragtninger og respekt (Carstens, 2003, s 37-38).

Den professionelle er ifølge Carstens således nød til at vægte et af ovenstående principper, hvilket således har betydning for det samfunds og menneskesyn den professionelle anlægger i det praktiske arbejde med individet. Deres valg af princip kan ifølge Carstens skyldes flere forskellige ting som eksempelvis den offentlige debat, arbejdspladsens værdier eller ny forskning som er medvirkende til skabelse af diskurser. Det er således ikke et bevidst valg af principper den professionelle vægter, men måske nærmere en konsekvens af Aktivlinjens og mange andre samfundsmæssige områders bevægelse mod større fokus på fælles normer og moralske værdier samt afvigelse og udelukkelse fra fællesskabet (Carstens, 2003 s. 56-57).

Carstens undersøgelse er interessant fordi den viser hvorledes samtidens toneangivne diskurser kommer til udtryk i lovgivningen og former den praksis hvori lovgivningen udmøntes. På den måde positionerer de herskende diskurser henholdsvis professionelle og individerne forskelligt. opfatter, derfor, at Carstens undersøgelse kan ses som positionering af individet i to måske modsatrettede forventninger, med dette mener jeg to måske modsatrettede diskurser indlejret i lovgivningen. Den individualiserende om, at vi er herre i eget hus og den anden, at vi samtidig skal passe ind i de til en hver tid, for samfundet, gældende normer og værdier. Dette tænker jeg kan være problematisk, idet de dominerende modsatrettede diskurser som kommer til udtryk i lovgivningen er med til at konstruere de professionelle og individets selvopfattelse og dermed også den praksis der er underlagt lovgivningen. Hvorvidt indførelsen af Barnets Reform i 2011, kan sidestilles med Carstens undersøgelse af indførelsen af Aktivloven i 1998, er stadig interessant.

Litteratursøgning

Jeg har i forbindelse med den indledende fase i mit speciale foretaget litteratursøgning gennem forskellige søgemaskiner. Jeg har søgt på både dansk og udenlandsk forskning. Søgningerne er foregået på Infomedia, Google Scholar og www.bibliotek.dk. Jeg har i min indledende søgning valgt ikke at afgrænse mig til et specifikt område indenfor socialt arbejde, men søgte bredt på ordene "menneskesyn" og "socialpolitisk samfundssyn". Dette grundet en interesse på menneskesyn i socialt arbejde. Søgningen ledte til en stor mængde litteratur omkring menneskesyn og samfundssyn og hvordan det lå til grund for det praktiske arbejde på beskæftigelsesområdet. Nysgerrig på hvorvidt dette syn ligeledes lå til grund for det praktiske arbejde på børneområdet førte mig *at afgrænse mit emne til kun at omhandle børneområdet*. Jeg har hovedsageligt søgt på ordene "børnesyn", "barnets bedste", "serviceloven § 46", "barnets tarv" "Børnekonvention", "inddragelse", "aktørperspektivet", "individualisering", "rettigheder" og "magt og socialt arbejde". For yderligere afgrænsning har jeg gennem min litteratursøgning og eksisterende litteratur samt rammerne for dette speciale udvalgt relevant litteratur, med det formål, at konstruere en forskningsmæssig kontekst for min undersøgelse. Den selekterede litteratur, skal således ikke ses som en fuldstændig behandling af litteraturen.

Litteraturliste

Ankestyrelsen (2011). *Ankestyrelsens praksisundersøgelse*.

Link på siden til artiklen: [Inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger](#).

Direkte link: <https://ast.dk/publikationer/kommunerne-skal-inddrage-udsatte-born-i-deres-egen-sag/@@download/publication>

Bryderup, Inge M. (2005). *Børnelove og socialpædagogik gennem hundrede år*. Klim.

Carstens, Anette et. al (2003). *Motivation i visitationssamtaler på aktiveringsområdet*, uddrag fra Det magtfulde møde mellem system og klient af Jarvinen et. al., 1. Udgave, 2. Oplag, Aarhus Universitetsforlag.

Christensen, Else & Egelund, Tine (2002). *Børnesager, Evaluering af den forebyggende indsats*, København (2002): Socialforskningsinstituttet 02:10.

Egelund, Tine (1997). *Beskyttelse af barndommen, socialforvaltningens risikovurdering og indgreb*. København: Hans Reitzels Forlag.

Egelund, Tine (2003). *Børns tarv og børns ret: Varetages de nødvendige hensyn til barnet i børneforsorgssager*. Dansk sociologi, Årg. 14, nr. 2 (2003).

Egelund, Tine. et. al (2005). *Magtudøvelse i den sociale børneforsorg*. Uddrag fra "Det magtfulde møde mellem system og klient" af Järvinen et. al. 1. udgave, 3. oplag. Aarhus Universitetsforlag.

Egelund, T. Thomsen, A., S. (2002) *Tærskler for anbringelse, en vignetundersøgelse om socialforvaltningens vurderinger i børnesager*. København (2002): Socialforskningsinstituttet.

Ejrnæs, Morten (2006). *Faglighed og tværfaglighed. Vilkaerne for samarbejdet mellem pædagoger, sundhedsplejersker, lærere og socialrådgiver*. København: Akademisk Forlag. s. 13-30 og 199-221. (ISBN 87-500-3838-9).

Ejrnæs, M., Monrad, Merete (2012) *Vignetmetoden, Sociologisk metode og redskab til faglig udvikling*. København: Akademisk Forlag.

Fahnøe, Kristian (2015). *Konstruktioner af it-systemet "Digitalisering - Udsatte børn og Unge" som løsninger på problemer i den socialfaglige sagsbehandling*. Nordisk Administrativt Tidsskrift nr. 2/2005, 92 årgang 37.

Fisker, Jeanette (2015: *Socialrådgiverens organisatoriske rammer i arbejdet med udsatte børn og unge* af Højbjerg Ravn, Lisbeth og Hougaard, Maiken mf. (2015) *Socialt arbejde med børn, unge og familier*, København: Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.

FN's konvention om Barnets rettigheder (1989).

<http://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=60837>.

Gulbrandsen, Liv Mette, Sissel Seim & Oddbjørg Skjær Ulvik. (2012). *Barns rett til deltagelse i barnevernet: Samspill og meningsarbeid*. I Sociologi i dag, Årgang 42, Nr. 3-4.

Hansen, Dreyer, A. et. al.(2012) *Diskurs- og videnskabsteori* uddrag fra Samfundsvidenskabernes videnskabsteori af Juul, S. & Pedersen, K. B. København: Hans Reitzels Forlag.

Healy, Karen (2016) *Socialt arbejde i teori og kontekst*. København: Akademisk Forlag.

Henriksen, L. S. & Prieur, A. (2004). *Et nyt perspektiv på magt i det sociale arbejde*. Dansk Sociologi, 15, (3), s. 101-112.

Hougaard, Maiken et. al (2015). *Når børn og unge anbringes uden for hjemmet*, uddrag fra *Socialt arbejde med børn, unge og familier* af Højbjerg Ravn, Lisbeth og Hougaard, Maiken mf. (2015) *Socialt arbejde med børn, unge og familier*, Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, M. H., Lippert-Rasmussen, K. & Nedergaard, P. (2010). *Videnskabsteori i Statskundskab, sociologi og forvaltning*. Hans Reitzels Forlag, København.

James, Alison; Chris Jenks & Alan Prout. (1999). *Den teoretiske barndom*, København: Hans Reitzels Forlag.

Jensen, Birgitte Schjær (2014): *Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde – reel inddragelse eller symbolsk retorik*. CAFA
<http://www.cafa.dk/wp-content/uploads/2015/01/Kort-resume-af-phd.-om-inddragelse-2015.pdf>

Jensen, Birgitte & Susanne Katz (2012) *Holdbare løsninger via inddragelse*. CAFA
http://www.cafa.dk/wp-content/uploads/2012/06/holdbare_losninger_via_inddragelse_07062012.pdf

Justesen, Lise & Mik-Meyer, Nanna (2010). *Kvalitative metoder i organisations- og ledelsesstudier*. Forfatterne og Hans Reitzels Forlag, København.

Juul, S. & Pedersen, K. B. (red) (2012) *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori*. København: Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, Per Schultz (2009) *Hvordan er det gået med Barnets tarv – I kølevandet på de sidste reformer*. Tidsskriftet »Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift«s Review-panel.

Jørgensen, W.M. & Phillips, L. (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag, 1999.

Killén, Kari (2005) *“Omsorgssvigt er alles ansvar”* København: Hans Reitzels forlag (ISBN 87-412-0359-3).

Kvale, Steinar (1994). *Interview – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzel Forlag.

Larsen, E. J., Mortensen, N., Thomsen, J.P.F. et. al (2005): *“Magtens mange facetter i mødet mellem system og klient”*, uddrag fra *“Det magtfulde møde mellem system og klient”* af Jarvinen et. al., 1. udgave, 3. oplag. Aarhus Universitetsforlag

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2004). *Perspektiver på sociale problemer*. København (2004): Hans Reitzels Forlag.

Mik-Meyer, Nanna & Villadsen, Kaspar (2007). *Magtens former, sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. København (2007): Hans Reitzels Forlag.

Payne, Malcolm (2005). *Teorier i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Pedersen, Kirsten Elisa (2007). *Daginstitutioner og den socialpædagogiske opgave*. Dansk Pædagogisk Tidsskrift, 2007, nr. 3, side 16-25.

Retsinformation (2014) Lov om social service

<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=175036>

Schaffer, H. Rudolph (1996): *Social Udvikling*. Hans Reitzels Forlag, København 1999.

Socialjura (2015). *Om ligestillingsprincippet*. Lokaliseret [16.06.2016] på:

<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/2006/vejl-73-af-310-2006/#c55628>

er erstattet af *Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område*:

<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/2017/vejl-9564-af-96-2017/>

Servicestyrelsen (2011). *Håndbog om barnets reform*.

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-barnets-reform>

Direkte link: <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-barnets-reform/@@download/publication>

Uggerhøj, Lars et.al (2005). *Menneskelighed i mødet mellem socialarbejder og klient – ideal eller realitet*. Uddrag fra “*Det magtfulde møde mellem system og klient*” af Järvinen et. al. 1. udgave, 3 oplag. Aarhus Universitetsforlag.

Ulvik, Oddbjørg Skjær. (2009). ”Barns rett til deltagelse – teoretiske og praktiske udfordringer i profesjonelle hjelpers samarbeid med barn” i Tidsskrift for Norsk Psykologforening, Vol. 46, nr. 12, 2009, p. 1148-1154.

<http://www.psykologtidsskriftet.no/pdf/2009/1148-1154.pdf>

Villadsen, Kaspar (2004): Filantropiens genkomst – Medborgerskab, fællesskab og frihed under nedbrydning. DANSK SOCIOLOGI. Nr. 1/15 årg. 2004.

Villadsen, Kaspar (2005). *Filantropi og neo-filantropi i det sociale arbejde*. I Nordisk sosialt arbeid. Nr 03, 2005.

Bilag

Bilag 1

Samtykkeerklæring

dato:

Jeg bekræfter hermed at have modtaget mundtlig information om at interviewet foretages i forbindelse med et speciale, der skal undersøge hvilke italesættelser af børnesyn, der kan identificeres i lovgivningen i relation til begrebet barnets bedste som det udtrykkes i formålsparagraffen? Og hvorledes konstrueres disse i det praktiske arbejde med udsatte børn og deres familie?

Hermed indhentes der underskrift for informeret samtykke for deltagelse i specialet.

- Jeg bekræfter, at jeg indvilliger i at deltage i et interview
- Jeg tillader hermed, at den studerende må optage interviewet og må benytte materialet til udarbejdelse af sit speciale.
- Jeg er informeret om, at den studerende har tavshedspligt samt at mine udtalelser vil blive behandlet fortroligt og anonymt.
- Jeg er underrettet om, at optagelserne af interviewet vil blive destrueret efter brug.
- Jeg giver tilladelse til, at den studerende må anvende mine udtalelser i specialet, samt at resultaterne bliver offentliggjort.
- Jeg deltager frivilligt i specialet og jeg kan til enhver tid trække mit samtykke tilbage og således udgå af specialet.

Jeg bekræfter hermed ovenstående og giver mit samtykke til at deltage i interviewet.

Respondentens underskrift og dato:

Nedenstående kandidatstuderende ved Aalborg Universitet sikre, at ovennævnte betingelser overholdes.

Tina Post Felton

Bilag 2

Briefing og debriefing

Præsentation inden interviewstart – Briefing

- Tak fordi du vil deltage. Jeg sætter stor pris på din hjælp.
- Jeg er studerende fra kandidat-uddannelsen i socialt arbejde, som er ved at skrive speciale. Specialet har til formål at undersøge hvilke italesættelser af børnesyn, der kan identificeres i lovgivningen i relation til begrebet barnets bedste som det udtrykkes i formålsparagraffen? Og hvorledes konstrueres disse i det praktiske arbejde med udsatte børn og deres familie? Og derfor vil jeg gerne interviewe dig.
- Undersøgelsen er opbygget sådan, at der først bliver stillet nogle indledende spørgsmål, for at sikre at du tilhører undersøgelsens målgruppen. Herefter vil du blive præsenteret for 3 cases som omhandler arbejdet med udsatte børn og deres familier. Der vil i forbindelse med casene være opfølgende spørgsmål bagefter.
- Jeg anvender en diktafon til at optage interviewet. Senere vil der blive lavet en udskrift af det sagte.
- Jeg har tavshedspligt og data vil blive behandlet anonymt.
- Udlevering af informeret samtykke (bilag), som gennemgås og underskrives.
- Du kan til enhver tid trække dit samtykke tilbage
- Interviewet vil vare ca. en time
- Tænkepauser er okay. Du må gerne tage dig tid til at besvare spørgsmålene.
- Har du nogle spørgsmål før vi går i gang?

Afslutning – Debriefing

- Kort sammenfatning/opsummering
- Har du noget at tilføje – noget du er kommet i tanke om undervejs?
- Hvordan har du oplevet interviewet?
- Endnu engang mange tak for hjælpen – udlevering af en lille ting som tak for respondentens medvirken.

Bilag 3

Interviewguide

Hvad er din første tanke omkring familien når du læser casen?

Hvilke primære problemstillinger vil du umiddelbart tage udgangspunkt i?

Er der nogen af de seks forhold i den børnefaglige undersøgelse du vægter mere end andre.

Hvorfor disse og hvordan vil du arbejde med de problemstillinger?

Hvordan ser du barnet?

Tænker du det er muligt for mor at lære en anden tilgang til barnet?

Hvilke indsatser vil du umiddelbart skønne?

Hvad ligger til grund for din vurdering?

Hvad karakteriserer en god barndom?